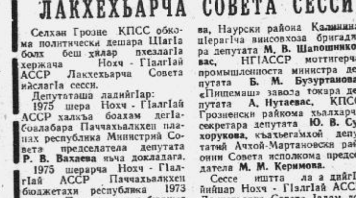
Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувла 1923 шера дена • ЕРА, 9 январь, 1975 шу. • № 4 (5449). • Мах 2 кеп.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

Селхан Грозне КПСС обкома политически дешара ЦIагIа болх беш хилар пхезлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета йислагIа сесси.

Депутаташа ладийгIар:

1975 шера Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен планах республика Министрий Совета председатела депутата **Р. В. Вахаева** яьча докладага.

1975 шерарча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджетахи республика 1973 шерара Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи НГIАССР финансай министра депутата **П. Я. Гуреева** яьча докладага.

Уж докладаш ювцаш пренеех къамаьлаш дир: къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома председатела **В. М. Шамардина**, гIишлошъеча Нохч-ГIалгIай управлене каменщикий бригадира депутата **Ш. Хаджиева**, КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара депутата **Г. Г. Самарске**, Грозненски радиотехнически завода прессовщица депутата **Ф. К. Амирхановас**, «Грознефть» объединене начальника **В. А. Сорокина**, НГIАССР культура министра **В. А. Татаева**, Малгобекски района Вознесенски юртсовета исполкома председатела депутата **Т. Н. Карпцовас**, къахьегамхой депутатий Назрановски районни Совета, исполкома председатела **Ф. У. Тамаева**, Наурски района Калинина цIерагIча винсовхоза бригадира депутата **М. В. Шапошниковас**, НГIАССР моттигерча промышленноста министра депутата **Б. М. Бузуртанова**, «Пищемаш» завода токара депутата **А. Нутаевас**, КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара депутата **Ю. В. Сухорукова**, къахьегамхой депутатий Ачхой-Мартановски районни Совета исполкома председатела **М. М. Керимова**.

Сессе иштта ла а дийгIа йиъпар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Iалам лорадара комиссе балхах цун председатела **А. А. Абдулаева** яь доклад.

Цу хьакъехьа къамаьлаш дир депутаташа **А. З. Дорогочинске, Н. Д. Дахаева, Г. Ф. Пальчикова**, кхыбараша.

Сессе чIоагIдир Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш, тIайнцар дийцача дешаех законаш.

Мандатни комиссе председатела депутата **Н. Я. Правеньке** яьча докладага ла а дийгIа Заводской района № 19 йолча Заводской хоржамий округе гIолла хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата **А. Н. Коржукова**, Надтеречни района № 86 йолча Горагорски хоржамий округе гIолла хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата **Н. И. Семенова** полномочеш бакъйир сессе.

КПСС Центральни Комитето берригa болхлой, колхозхой, специалисташ, Iилмахой, берригa советски нах тIахьех 1975 шера планови заданеш кхоачаши тIеххоачаши яр духьа, производства эффективность лакхъяр духьа, пятипетка толаме чакхъяккхар духьа шерра социалистически яхь йоаржаяра. Яхьа девиз хила а хиннай, иштта юсаш а я: ДУКХАГIА, ДИКАГIА, ДIАДОДАР КIЕЗИГАГIА А ДОЛАШ ПРОДУКЦИ ЯЛАР!

(КПСС ЦК ПАРТЕГА, СОВЕТСКИ ХАЛКЪАГА ДАЬЧА КХАЙКАРАЛ ТIАРА)

КЕРДА КОТАЛОНАШ ЯХА ТIАХЬЕХ ВАЙ ПАРТЕ

КПСС ЦК декабрьски Пленуме къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева белгалдир 1975 шера мехка хьалхашка экономически, политически дунеи халкъашта юкъерен Iалальмате боккха лоархIам бола декхараш латташ хилар. Уж кхоачашдара еррига парти, дерригa халкъ оарцагIдаккха деза, партийни актива дог айде деза, пхе шера план кхоачаш а тIеххоачаш а яра тIехьа лоаттабу къовсам хIара коммуниста, хIара къахьегамхочун дего къоабал а даь данза даргдоаца гIулакх хуьга Iалашде деза.

Пленум чакх маьлла а парте боаржабир тIайнйца решенеш, СССР Лакхехьарча Совета сессе чIоагIъяь 1975 шера мехка халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен план вахаре кхоачашъяра тIехьара деналера организаторски политически болх.

Укх деношка кепатехай КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала. Из боккха политически низ болеи наьха дегаш урауттадуи документ да. Цу тIа чот яьй укх пятилетка диъ шера партеи халкъон хIама хьакхоллаш баьча Iалальмате боккхача балха, къаьгга белгалдаьхад пятилетка чакхйоалача шера де дезараш.

Кхайкарал тIа белгал мадаххара дIададахача диъ шера керттера политически итог сенах латт аьлча, из латт, халкъа боахам бIарчча хьайнйцача боаррамагIа дегIаухилга Iалашдаь хиларах, коммунизма материально-технически база хьаяра даькъе дIахьалхашкахьа боккха гIа баьккха хиларах. Укх шера чакхдаккха деза КПСС XXIV съездо белгалдаь йислагIча пятилетка декхараш кхоачашделга. Цу тайппара чIоагIа лард йолларгъя хьатIайоагIача, иттлагIча пятилетке толаме болх бара, парте йIаьххача ханна оттаяь социально-экономически политика чакхъяккхара.

Оттаяь планаш кхоачашъяро дIадех боахама дерригача доакъошка, наха къа мел хьегача моттигашка шоаш ца кхобеш, тIагIертта болх бар. КПСС Центральни Комитето берригa болхлой, колхозхой, специалисташ, Iилмахой, берригa советски нах тIахьех 1975 шера планови заданеш кхоачаши тIеххоачаши яр духьа, производства эффективность лакхъяр духьа, пятилетка толаме чакхъяккхар духьа шерра социалистически яхь йоаржаяра. Яхьа девиз хила а хиннай, иштта юсаш а я: **ДУКХАГIА, ДИКАГIА, ДIАДОДАР КIЕЗИГАГIА ДОЛАШ ПРОДУКЦИ ТЕЛА!**

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша, берригача советски наха а санна йоах, хьамсарча парте тIахьехама хаьддача гIулакхашца жоп дала шоаш кийча хилар. Цунна дола тешал да «Сердало» газета оагIош тIа кепатеха а тахан кепатохаш йола а къахьегамхой митингашкара отчеташ, цига деш дола къамаьлаш, тIайнйду декхараш. ЧIоагIа теркам тIабахийта чот етт цар дIаяхача хана даьчоа, керда резерваш гуча а йоахаш тIайнйду кхы а доккхагIа дола декхараш. Грозненски вагонни депо промывочно-пропарочни станце хиннача митинге болхлочо Джамалдинова аьлар:

— ЧIоагIа дега тоами кхаьи хулаш тIайнйцар аз КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал. Аз а са новкъосташа а декхар тIаэц планал совгIа азар вагона ремонт е, хIаьта еш йола ремонт наькъашка цхьаккха а хьовзам хургбоацаш тIехдика е а. Иштта хаьдда дола декхараш тIайдеш митингаш чакхъювлаш латт республика еррига промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка, Iилман учрежденешка, гIирсаш деча организацешка, кхыча моттигашка.

КПСС ЦК Кхайкарала тIа къаьгга белгалдаь да къахьегамхой дерригача доакъой декхараш. Партийни организацей лоархIамера декхар да парте тIахьехама дош хIара советски сага дег чу дужаргдолаш дIадовзийтар. ХIанз массанахьа боаржабе беза КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенеш, Центральни Комитета Кхайкарал, пятилетка чакхйоалача шерара хаьлда дола декхараш дIадовзийташ бола агитационно-пропагандистски болх. Цу балхо керттера де лерхIар хила деза наьха политически къахьегамен хьинар айделга, къахьегама овсарле лакхъяра, продукци дукхагIа а дикагIа а арахецара цар творчески хьинар тIадерзадара. Партийни, профсоюзни, боахама органаша Iалальмате чIоагIа теркам тIабахийта беза социалистически декхараши встречни планаши тIаэцара. Цу гIулакха юкъеоза беза берригa болхлой, пайда эца беза цар кхувлача предложенеех. Социалистически декхараш тIеи встречни планаш тIеи керттера хила деза къахьегама овсарле лакхъяр, продукце дикал айяр, массанахьа а массадолча хIаман кхомбар, фондаша хьалур дукхагIа хулийтиига.

ТIа-тIа доккхагIа хулаш хьадоагIача декхараша дIадех социалистически яхь, боахама кулгалдара методаш эргайоахаш тоаяр, шийна тIадиллача гIулакхах бола хIаране бехктокхам айбар. Массаза а санна яхьа хьалха латташ хила беза коммунисташи комсомольцаши, шоашкара гойтача масалца къахьегамхой шоашта тIехьа а боахаш. Цу тайпара масалаш кIезига дац вай республике. Цхьаккха а шеко яц дIахо йодача хана а шоаш болх беча коллективашка хьалха латташ коммунисташи комсомольцаши дIагIоргхилара.

ПЯТИЛЕТКА ТОЛАМЦА ЧАКХЪЯККХАРА, КПСС XXIV СЪЕЗДО ОТТАДАЬ СИЙЛАХЬ-ДОККХА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАРА ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪО ЛОАТТАЕЧА ЯХЬА БАЙРАКХ КХЫ А ЛАКХАГIА АЙЕ!

ХIара къахьегамхочун сийлен декхар да ше вол-волча моттиге тIагIертта болх барца парте тIахьехама жоп далар!

Новкъостага Леонид Ильич Брежневга

Веза Леонид Ильич. Хьога йоккха гIайгIа кхаьча чIоагIа хала а хеташ оаха Хьога кодамбу Хьа нана Наталья Денисовна кхалхарах.

Тхона массанена дукха езар, оаха чIоагIа лоархIар Наталья Денисовна кура-сонта йоацаш, дика, дог цIена долаш из хиларах.

Укх халача минуте, Хьона тIакхаьчача гIайгIаца дакъа а лоацаш, Леонид Ильич, тхо, масса хана а санна Хьоца цхьана да.

Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев.

КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМ

КПСС XXIV-гIча съезда решенеш кхоачаш а еш Грозне Ленински района къахьегамхоша социалистически яхье керда толамаш даьхад. Ханал хьалха, 1974 шера 24 декабре кхоачашъяьй цар пятилетка диъ шера план.

Продукцена реализаци яра шера план 102,5 процент кхоачашъяьй, планал совгIа 3 миллион сома маьха продукцена реализаци яьй.

Социалистически яхье баьннараштa хьалха йолаш хьайоагIа швейно производственни объединене, опытно-экспериментальни завода, «Автоспецоборудоване», гормолкомбината, хлебокомбината, «Дружба» яхача картонажни фабрика, вино-коньячни комбината, маслозавода коллективаш.

КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенеша хьинар айдаьча района къахьегамхоша кхы а лакхагIа дола социалистически декхараш тIайнйду. Пятилетка тIеххьарча шера а бIарччача пятилетка а заданеш ханал хьалха кхоачашъяра бIубенна ба уж.

Г. ГАЛКОВА,
КПСС Ленински райкома секретарь.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН — 7 НОЯБРГА

ЯлхлагIча декабре, оршотдийнахьа «Сунжанефть» мехкдаьттен газ йоахача управлене хилар КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала хетаяь митинг. Из лоархIаме документ чIоагIа къоабалдаь хьал а лоацаш управлене мехкдаьттахоша Сунженски районерча промышленни предприятешка юкъе эгтара хьалха инициатива дIайолайир пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Шоай дика гIулакх хьаллацара тIахьийхар района берригa къахьегамхой.

КПСС ЦК партеген советски халкъаген даьча Кхайкарала хетаяь митинг хьайийллар «Сунжанефть» НГДУ парткома секретара Карташов Валентин Георгиевича. Митинге дакъа лоацараштa цо Iодийшар КПСС ЦК даь Кхайкарал.

Цул тIехьагIа къамаьл де дош делар «Сунжанефть» НГДУ начальника Коршаков Дмитрий Григорьевича. ДIададахача шерен пятилетка хьалхарча диъ шерен мехкдаьттен газ йоахача управлене ерригача участкашка даьхача къахьегама толамий анализ а еш. КПСС ЦК партеген советски халкъаген даьча Кхайкаралца дувзаденна пятилетка тIеххьарча шера хьалхашка латта декхараш доккхийн бехктокхамеи хилар белгалдаьккхар цо. Уж толамца кхоачашдара еррига резерваш, торонаш оарцагIа яха езилгах дийцар.

Трибуна хьалхашка ва дукхача хана дена социалистически яхье хьалха латташ хьавоагIа цхьоалагIча РИТС-а оператор, коммунистически къахьегама ударник Бескорцев Андрей Сергеевич.

— Аз чIоагIа дог раьза долаш къоабалду КПСС ЦК партеген советски халкъаген даь Кхайкарал, — аьлар цо. Шоай РИТС-а мехкдаьттахой цIерагIа цо дош делар пхе шера план Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 58 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъе. ДIахо а кхомбара тIехьа къовсам лоаттабе безаш хилар белгалдаьккхар оратора.

ДIахо къамаьл даьча скважинашта капитальни ремонт еча цеха мастера Кадзаев Ибрагим Арсентьевича дийцар шоай пайда эцанза кхы дукха резерваш хиларах. Шоай цеха болхлой цIерагIа пхе шера план мехкдаьттахой дезача цIейга кхачалехьен шера план 23 декабрен кхоачашъе дош делар.

Шоаш КПСС ЦК партеген советски халкъаген даь Кхайкарал чIоагIа раьза болаш тIайнйца хиларах дийцар РИТС-2 начальника заместитела Власов Борис Федоровича. Шера план ханал хьалха кхоачашъяра шоай торонаш хиларахи, планал совгIа эзар тонн мехкдаьтта даккха лерхIаш хиларахи дийцар оратора. Массайолча материалашта кхомбара тIехьа къовсам лоаттабе безаш хилар, къаьнача фонда скважинех бизза пайда ийбе безилга белгалдаьккхар.

Цул тIехьагIа митинге мел бараш массава раьза а волаш укх тайпара социалистически декхараш тIайнйцар: мехкдаьттен газ яккхара шера план ханал хьалха кхоачаш а еш, планал совгIа 5 эзар тонн «Iаьржа дошув» даккха, къахьегама овсарле цхьа процент лакхъе, 430 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое, 111 мехкдаьттахочун квалификаци лакхъе, пхе шера план 7 ноябрга кхачалехьа кхоачашъе, диъ шерен ах шерен задани сийлахь-йоккха котало яьккха 30 шу дизарга кхачалехьа кхоачашъе. Шоай дика гIулакх хьаллацара тIахьийхар района берригa къахьегамхой.

С. БЫКАДОРОВ,
«Сунжанефть» НГДУ керттера экономист.

Торонех бизза пайда эцаш…

ЙислагIча пятилетка диъ лагIча шера план тIеххоачаш а яь планал совгIа ара а хийца маьхала яьккхар дуккхача маьхера продукци Нохч-ГIалгIай химически завода коллективо.

Даьха къахьегама толамаш кхы тIа а тоадара дог ураоттадир тха укх деношка кепатеха арадаьннача КПСС Центральни Комитето партеген советски халкъаген даьча Кхайкарало. Цу лоархIамерча документа мугIараша кIоарга анализ яьй даьхача толамий, цIаьхха а уйла яйт пятилетка тIеххьарча шера доаха къахьегама толамаш тоадара, цу гIулакха тIаерзаяь резерваши торонаши тахкара.

Дукха болхлой ба тха предприяте тIехдика къа а хьегаш КПСС ЦК партеген советски халкъаген даьча Кхайкарала гIулакхашца жоп луш. Арахеца продукци дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш хилийтара тIагIертта къовсам а лоаттабеш шоай торонех бизза пайда ийбеш. Хьамсарча парте уйлашца къахьегаши бахаши ба завода болхлой. Цар шоай сийлен декхар лоархI парте планаш толамца кхоачашъяр.

ХIанз массайолча цехашка, участкашка, дувцаши Iомадеши да КПСС ЦК даь Кхайкарал. Хьинарера къахьегама шу дешер шу чакхдаккхара цар керда социалистически декхараш тIайлду.

М. ПАРАГУЛЬГОВ,
Нохч-ГIалгIай химически завода директора заместитель.

КХЫ А ХЬИНАРЕГIА КЪАХЬЕГАРГДА

Берригача советски наха а санна, Iалальмате чIоагIа легаш гIоздаларца, къахьегама хьинар совдаларца тIайнйцар Грознерча 9-ча горбольница болхлой коллективо КПСС ЦК партега, советски халкъага даь Кхайкарал.

Кердача, пятилетка чакхйоалача шера бехктокхаме декхараш латт советски наьха унах цIено Iалашъеча учрежденей болхлошта хьалхашка. Уж декхараш бизза а сийленца а кхоачашдара, наха дарба дара культура лакхъяра кхы а хьинарегIа къахьегарца жоп дала лаьрхIад тха больница коллективо.

Т. ЭПЕНДИЕВ,
медицински Iилмай кандидат.

ТХА КЕРТТЕРА ПРОГРАММА

Укх деношка дукха нах вIашагIкхийтар Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода клубе. Уж гулбелар КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп далара хетаьча митинге. Из хьайийллар завода парткома секретара Анатолий Иванович Мулина. Цо дош лу № 4 йолча цеха № 11 йолча установка начальника П. П. Шульженкона.

— Тха цеха коллективо, — аьлар цо, — дег тIара къоабалду пятилетка тIеххьарча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяра хьинаре къовсам лоаттабе аьнна парте тхога, промышленноста болхлошка, даь Кхайкарал. КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарал тIа иштта белгалдаьд продукце дикал лакхъяран из эшача номенклатурах арахецаран, производства эффективность лакхъяра, балха ханах, оборудованех бизза пайда эцара, доагор, электроэнерги кхом беш дIаахийтара, керда объекташ ханал хьалха хьалъяь яхара, производственни мощносташ сиха караерзаяра къовсам боаржабе безилга. Хьамсарча парте наказ къахьегама фронте тхоай денале программа а хеташ тIаэц оаха.

ЙиъалагIча цеха коллективо дика къахьийгар пятилетка диъалагIча, къоастамбеш долча шера. Плани тIайнйца социалистически декхараши ханал хьалха — 1974 шера 21 декабре кхоачашдир цеха коллективо. Планал совгIа пaI ах миллион сома гаргга продукци арахийцар. Тхоай къахьегама хьинар кхы лох ца деш къахьега лаьрхIад оаха пятилетка тIеххьарча шера а.

Митинге иштта къамаьлаш дир: № 1 йолча цеха бархIлагIча установка воккхагIа волча оператора Н. А. Алейникова, цу цеха № 1 йолча установка оператора комсомолкас Шевелева Надеждас, № 3 йолча цеха пхелагIча установка оператора Л. А. Емельянова, № 2 йолча цеха № 9-10 йолча установка воккхагIа волча оператора М. М. Мосиенкос.

КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал хьаллацара хетаяь митингаш чакхъяьлар завода ерригача цехашкеи участкашкеи. Цига дакъа лоацаш хиннав 1549 саг, къамаьл даьд 65 саго.

Митингаш чакхъяьнначул тIехьагIа КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала хьакъехьа резолюци тIайнйцар завода коллективо. Цу тIа белгалдаьд йислагIча пятилетка плани социалистически декхараши толамца кхоачашдара В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлоша, инженерно-технически болхлошеи гIулакхерча нахеи берригa низ тIабохийтаргхилар.

ДIададахача шера 21 декабре кхоачашйир завода коллективо диъ шера план. Из кхоачашъе торо елар цехашта, участкашта, установкашта, бригадашта юкъе шерра яьржача социалистически яхьо. Яхье баьннарашта юкъе хьалхле лелаеш хьайоагIа йиъалагIча, йислагIча цехий, центральни заводской лабораторе, шоллагIча цеха — Н. Островске цIерагIча №№ 13-14 йолча, О. Кошевой цIерагIча №№ 15-16 йолча, йиъалагIча цеха — № 20-22 йолча установкай коллективаш.

Дукха балхаш чакхдаьхад завода коллективо № 1 йолча оборотни водоснабжене блок хьаеший из балха юкъехьоши. Из бахьан торо хиннай Шолжа чу чуухха бIеха хий 50 процент кIезигде. № 2 йола блок (БОВ-2) хьаяь яьнначул тIехьагIа цIендаь дIадоаккхаргда бIехача хийцен мехкдаьтта продукташ йоахаш юхейнсача хIамашцен Шолж бIехделга.

Укх шера массехк установкашта реконструкци елга чакхдоаккхаш да. Производственни мощносташ чIоагI а еш арахьара хьатIакхухьаргдола дукха зенгал доалла мехкдаьтта чакхдоахаргда цар.

Иштта, № 4 йолча цеха газофракционирующи установкана реконструкци яро торо еннай цун мощность лакхъе. цун чотах дIаяьккхар газокомпрессорни отделени № 14 йола установкен. Цу мероприятеша торо елар 20 эзар сом алапен фонд кхо а еш 18 болхло балхара мукъавакха.

Дукха терко ю заводе арахецача продукце дикал лакхъяра къовсам лоаттабара. 1974 шера ялхлагIча цехо арахецача мехкдаьтта парафинай йиъ маркана паччахьалкхен дикала Знак еннай.

КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал дег тIара хьал а лоацаш В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо декхараш тIаэц: пятилетка тIеххьарча шера план 1975 шера 29-гIча декабре кхоачашъе. Встречни план кхоачаш а еш планал совгIа 1 миллиони 70 эзарн сом продукцена реализаци ен планал совгIа 100 эзар тонн мехкдаьтта чакхдаккхен.

В. ЕВДОКИМОВ,
«Нефтепереработчик» яхача газета редактор.

КПСС ЦК партега, советски халкъага даь Кхайкарал дувцаш укх деношка «Атагинский» совхозе хиннача митинге районе цIи хезача хьажкIаш кхееча, Ленинен Октябрьски революцен орденаш лелаеча Гайтамиров Ширване аьлар:

— Дерригача советски халкъо санна, советски нахага машарерча хьалашка бахеи къахьеген йиш хилийтар духьа вай хьамсарча парте хаддаза

ОАХА КЪОАБАЛЪЮ ПАРТЕ ПОЛИТИКА

чакхйоаха политика дег тIара хьаллоац аз. ДIадахача шера тха звенос ше лелаеча 200 гектарах хIаране тIара 56,2 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхар, план 28 центнер йолча. Пятилетка чакхйоалача шера 300 гектарах хIаране тIара 60 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя дош лу оаха.

Гайтамиров Ширване аьннар дог раьза долаш хьаллаьцар совхоза механизатораша Вагапов Бойкас, Акаев Салмана.

Доккхий социалистически декхараш тIайнйцар совхоза хьайбаш леладераша. Совхоза дикагIволча хьаккарч лелаеча Эделбиев Ширване дош делар: шийна тIачIоагIъяьча хьакхий хурскех цаI дIа ца къастийташ хьалкхее, дийнахьеи буси планагIа тIакхета дулх 400 грамм йолаш 500 грамм хилийта. ХIаьта доярка Косумова Забурас ше леладеча доахах хIаранегара кхо эзар килограмм шура яккха лаьрхIад.

«Юбилейный» совхоза техника ремонт еча звено кулгалхочо Дидиев Манзора аьлар:

— Аз доккхал ду 1974 шера советски наха карагIдаьннача къахьегама гIулакхех. Оаха, механизатораша, декхар тIаэц Советски Эскара деза ди тIакхоачаш еррига техника кийчъяь яккха.

Цу совхоза хьайбаш леладераша дош делар паччахьалкхенга дулх дохкара хьалхарча квартала план 8 март тIакхоачаш кхоачашъе.

Дег чу дужаш хоза къамаьл дир соахка хIара Iаттагара 4035 килограмм шура яьккхача № 1 йолча МТФ доярка Кадырова Яхас:

— КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал дийшачул тIехьагIа сайна дага дессар дIаала дешаш корадагIац сона, — аьлар цо. — Вай парте вайх бенна тешам боа ца беш, цо советски халкъа еча йоахкон жоп луш къахьег вай!

Ферма бригадира Абдулазиева Малика, доярка Шахгиреева Язмана, Исаева Аьсета, кхыбараша фермерча хIара Iаттагара 3 эзар килограммал кIезигагIа йоацаш шура йоаккхаргхилара тешам белар.

Района дукхача къахьегамхоша дош делар шоай ах шера планаш Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа советски халкъ котдаьнна 30 шу дузача денга кхоачашъе.

Х. ТАЛГАТОВ,
КПСС Грозненски райкома инструктор.

Самардийнахь Грозненски «Индпошив» фабрика пхелагIча цеха болхлой митинг хилар.

Къамаьл де дош лу шийна пхе шера план кхоачашъяьча барзкъаш доахача Селиванова Габина Тимофеевнайна. — Аз чIоагIа раьза хинна тIаэц КПСС ЦК партега, советски халкъага даь Кхайкарал, — аьлар цо. Цу лоархIамерча документа тIа белгалдаьккхад быта служба болх кхы тIа а тоабе безилга. Берригa болхлой тIахьийхар цо заказчикашца безамеи Iимерзеи хилара, цар заказаш ханнахьеи дикеи кхоачашдара.

— Аз сай пхе шера задания кхаь шерей ах шерей кхоачашъяьй, — аьлар барзкъаш доахачо Л. К. Шаповаловас. КПСС ЦК партеген советски халкъаген даьча Кхайкарал тIа белгал мадаккхара, кхы а хьинар айдаь къахьегаш пхе шера план ханал дуккха хьалха цеха коллективо кхоачашъе езаш хилари укх шера план 29 декабре кхоачашъергхилари белгалдаьккхар цо.

Къахьегамеи производственни дисциплина тоаяри балха ха зехьа йоврийоацаш гIулакх дари боккхача лоархIаме хилар белгалдаьккхар хIамаш тегача мастера А. Н. Чеканювас. Хьалха дIададахача шерашка санна цеха коллективо лелаеча коммунистически къахьегама сийлен цIера сий дIахо а лакха лоаттадара тIахьийхар цо цеха берригa болхлой.

— ЙислагIа пятилетка кхоачашъеча оаха, комсомольцаша лоацаш дола дакъа белгалдаьккхарах, КПСС ЦК-на баркал а оалаш аз цеха кагирхой цIерагIа къоабалдаь хьаллоац КПСС ЦК партеген советски халкъаген даь Кхайкарал, — аьлар цеха хIамаш тегача мастера, комсомолка Рыжикка Ларисас.

СУРТА ТIА: митинге дакъа лоацаш бараш.

ЯХЬАХ ХЬАХУЛ ТОЛАМ

Социалистически яхь майоагIара вIаштIехьъяккхар бахьан долаш республика машиностроене предприятешка холуш дегIаенай болхлой творчески инициатива, лакхъеннай цъахьегама овсарле.

Машиностроене шерра баьржаб, «Пхе ден эздани — диъ дийнахьа» яха патриотически болам. Цунца цхьана практике шерра пайда ийбу профессех дикагIвар, толашагIа вола мастер яха цIераш яхара, ши-ший творчески планаш кхоачашъяра, врахеца продукци дикагIа хилийтара, ший тамагIа хила бокъо яккхара тIехьа боаржабаьча боламах.

КIезига болх бац машиностроене предприятей профсоюзни организацеша коммунистически хьисапе къахьегарий мугIараш шердара а. Коммунистически къахьегама сий дола цIи еннай 39 цеханеи участканеи, 72 бригадана, 4500 магабувл. Масала, пищемашовцаша республике эггара хьалха производствана юкъейоалайир универсально-сборни приспособленей (УПС) система. Цу системах пайда эца болабелар «Красный молот» заводе а. Шоай аргIанна красномолотовций опытах «Пищемаш» заводе юкъедоаладир ремонтчи балхаш деча бригадай слесарий къахьегамах нормативно-сдельни алапи лулга. Цу гIулакхо торо хилийтар оборудовани дикен ханвахьеи тоаяь яккха.

Шоайла социалистически яхь лелаяра договораш а оттадаь къахьийгар вай республикерча «Электроприбор», «Электроинструмент», Дагестанерча «Дагэлектромаш», Абхазски Къилбаседа-ХIирий республикерча «ОЗАТЕ» яхача заводий коллективаша. Цар вIаши дIахьа эц Iояь опыт, дIадоладаь дика гIулакхаш. Цудухьа цу предприятей вIаштIехьдоал

Профсоюзни вахар

шинашъер коммунистически къахьегама ударник ва.

Из бахьан долаш ерригача предприятейи организацейи вIаштIехьдаьннад пятилетка кхаь шера планаш кхоачашъе. Планал совгIа арахийцай ши миллион сома маьха продукци. Къаьстта дика толамаш даьхад «Электроприбор», «Пищемаш», «Нефтегазпромавтом а т и к а» СПКБ опытни заводаша.

ДIадодар кIезиг а деш продукци дукхагIеи дикагIеи арахецара йолча яхьа керттера девиз вахаре кхоачаш а еш, машинашъераша дош деннадар пятилетка диълагIча шера план ханал хьалха кхоачашъе, планал совгIа 972 эзар сома маьха продукци арахеца. Шоаш денна дош кхоачашдаьд цар.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос, облсовпрофа президиумо могайир СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш кулача денга ах шера план кхоачашъе аьнна предложени еннача «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода къахьегамхой инициатива. Шоай деша дай хилар инициатораш. 11 июне кхоачашдир цар шоай декхар.

Дукххача болхлоша декхар тIайийцар В. И. Ленин ваь 105 шу дизарга шоай пятилеткаш кхоачашъе. Из патриотически болам шерра хьаллаьцар массанахьа а. Дукххача болхлоша хьоггехьа а кхоачашдаьд шоай дош. Царех ба «Красный молот» заводера вьшка пхьар Бехтер Яков Григорьевич, слесарь-сборщик Шейник Николай Михайлович, «Электроприбор» заводера шлифовальщица Шевченко Вера Ефимовна, фрезеровщик Анистратенко Николай Васильевич. «Электроинструмент» заводера штамповщица Аушева Зинаида, токарь Шадыжев Борис, «Пищемаш» заводера слесарь-котельщик Исраилов Хизар, слесарий-сборщикий бригадир Устинов Владимир, кхы дуккхабараш.

ЧIоагIа терко ю машиностроене предприятей организацейи профсоюзни организацеша социалистически яхьа договораш увттадара. Чакхдаьннача 1974 шера шоайла яхьа договораш даьдар 195 бригада, 104 цехо, 9 предприятеи организацеи.

Шоашта юкъерча договорага хьежжа социалистически яхь лелаеш я «Красный молот» заводеи «Пищемаш» заводеи коллективаш. Цар дIа-хьа эц балха опыт, производства гIулакхаш дIахо тоадара вIаши дашоай планаши социалистически декхараши толамца кхоачашде. Кинохроника Къилбаседа-Кавказски студе мехка экранашка арахец «Болхлой доттагIала пхи адрес» яха лаьрхIа журнал. Цу тIа дика хьахьокх вежарашца йолча республикай пхе коллективо шоайла социалистически яхь лелаярах доахача къахьегама толамех.

Машинашъераша доаха толамаш тIадвугаш да. Цхьабакъда кхы а доккхагIа хила йиш яр уж, нагахьа санна цар балха новкъарле еш дола кхоачамбоацараш децаре. Цу хьакъехьа дийцар дукха ха йоацаш хиннача машиностроительни промышленноста болхлой профсоюза обкома отчетно-хоржама профсоюзни конференце. Цига ше къамаьл деш обкома председатела М. Э. Баймурадова белгалдаьккхар, машиностроене цхьайолча предприятешка социалистически яхь майоагIара ца лелаелга, ханханнахьа балха итогаш ца елга, дикача производственника уллув тIехьавусар хилар хIанз а могийташ долга, цу гIулакха предприятей кулгалхойи профсоюзни организацеши дукха сагота йоацилга.

Конференце къамаьлаш даьраша дийцар социалистически яхьа договораш увттадеча долча кхоачамбоацарех. Почте гIолла каьхаташ дIа-хьа ахийтарах чакхдоал цхьабарий договор. Шераш доах цар дIахьа ца болхаш, дикадер-водар фул ца хьожаш. Царех лархIа йоагIа Каспийски машинашъеча завода коллективаца яхь лелаю «Трансмаш» завод (директор В. М. Медведев, завкома председатель Б. Х. Музаров).

Конференце иштта дийцар встречни планаш, къахьегама законодательстваш кхоачашдара предприятей болхлой оарцагIбаха безарах, къахьегамхошта юкъе беш бола кхетама болх дIахо тоабарах, цар салоIилга дикагIа вIаштIехьдаккхарах.

Укх хьахиннача кердача шера доккхий декхараш кхоачашде дезаш ба республика машинашъераш. ХIаьта уж толаме кхоачашделга вIаштIехьдаккхар дукхагIча даькъе профсоюзни организацех тийша а хурга.

Е. МАКСИМЕНКО,
облсовпрофа штате йоацача информаце отдела заведующи.

Сходе дийцар — массанена закон

ШОАШТА ДАГА ЛАЬТТАР ДИЙЦАР

Дукха ха йоацаш районни культура ЦIагIа Орджоникидзевская станице бахача наьха сход хилар.

Цига шерра къамаьл дир КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Г. Г. Самарске. Цо дийцар вай автономни республика Лакхехьарча Совета бархIлагIча сессе решенеш кхоачашъеш района советски, административни органаша, депутаташа баьча балхах. ДIахо йодача хана де дезарех. Къаьстта теркам тIаэзар КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенешта. ИйсазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе материалашта, цар боахама а, культура а болхлошта хьалхашка оттадаьча декхарашта.

Укхаза гулбенначар иштта ладийгIар района халкъа суда балхах йолча отчетага. Цу хьакъехьа къамаьл дир халкъа суда председатела П. С. Моделадзе. Цул тIехьагIа станице общественни порядок лораярах хоам бир Сунженски райисполкома председатела заместителя З. Т. Тимощенкос, иштта кхыдола дешаш дийцар.

. Нов. Тимощенкос хоадам болаш дийцар райцентра къахьегамхой хьал-торо айяра дукха гIулакхаш чакхдоахаш хилара, из гIулакх Iалашдеча духьалъувттача халонех, наха коммунистически кхетам лууча долча кхоачамбоацарех. Во латт станице болх бе могаш бола берригa нах общественни къахьегама юкъеозара гIулакх. Укхаза вах къахьега йиш йола 8239 саг, хIаьта царех 1728 саг обществана хьалхашкара шоай керттера декхар кхоачашдеш вац хIанз. Царех дуккхабараш эьхки гаьнна дIа а ухаш балхаш деш хул, моллагIча тайпара даьккха а дукха ахча даккха гIерташ. ТIаккха кхыйола ха цIагIа багIаш йоаккх. Цар харцахьарча вахаро во Iоткъам бу кхыча наха, района боахам дегIабоалабара.

Геттара ийрчача гIулакхех лархIа доагIа цхьаболча дезалашкарча даьш - ноаноша даим тIехдика корта бохабу малараш мелилга. ТIаккха царгара хьокхам ийбе безача берашa фу де деза, дукхагIча даькъе уж а зуламерча вахарга бовл. Хадданза къаракъаш мелача нояноех ба Васюкова, Дугаева, Дыиник, Куракова, Нежечкина, Коноплева, Фалько, Антонова, дезалий дай Бебах, Рогов, Синчинов, кхыбараш. Цу тайпара зене гIулакхаш гойтарах берий доалара баьхаб Дутаева, Нежечкина.

Деша ха йола дерригa берaш школе ухийтилга Iалашдаьдац районе. Цу тайпара кхоачамбоацараш да райцентре а. Дешара хьаьккха цIагIа агIа 1960 шера яь Булгучева Марет. Цуи да ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза тракториста болх беш ва. Иштта школе ухаш вац ялхлагIча классе дешаш хила веза Албаков ТIахIир а. Цуи да райпо къахьегаш ва.

Цу тайпара айпе гIулакхаш ца хилийтара оарцагIъяккха еза ерригa вай общественность, хIара къахьегама коллектив.

Сходе вIашагIкхийттараша райпо, районни электрически сетей, «Чечингазстрой» СМУ балха шоаш раьза ца хилар хьакхайкадир, цар кулгалхошкара н. н. Шаиповгара, Емельяновгара, Шимковгара, доагIар дизза хьадеха деза, йоахар цар.

Цар бехкагIа улицаш хьаьхка латташ дукха ха йоаккх, цига сердал хилац, хьаеш йола маькх чам болаш хилац е из хан-ханнахьа хьа а кхахьац бахача наха.

Цу дийнахьа клубе гулбенначар дийца дешаш станице бахача беррига наха чIоагIа лоархIам болаш дар, цхьабакъда цига кхоачам болаш пах хьагулбелга Iалашдаь дацар райцентра коллективашкарча партийни, профсоюзни организацеша. ДIахо йодача хана цу гIулакха йоагIаш йола терко еш хила беза уж.

Л. ЗАВРАЖНЫЙ,
«Знамя труда» газета редактор.

ДIАЙОЛАЯЬ ЮХЬИГ ДИКА Я

Дика чакхдаьккхар дIадаха шу Грозненски тепловозникаша. Пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяра дизза даькъа лоац цар. Халкъа боахама мухь дIа-юха бахьара пятилетка хьалхарча диъ шера план декабра хьалхарча деношка кхоачашйир, хIаьта дIадахача шера задани — ханал пхи ди хьалха.

Пятилетка йолаелча деиз тепловозникаша дIа-юха йигай бархI эзар совгIа беза мухь тIабола поезд, нормал совгIа дIа-юха бихьаб цаI-ах миллион тонн совгIа халкъа боахама мухь. Цхьан бетта массайолча локомотивашта болх балла дизельни доагор кхоадаьд.

Доккхийи бехктокхамеи декхараш хьалхашка латт тепловозникашта пятилетка тIехьарча шера. Къахьегаш бола болхлой дукхагIа а ца хулийташ дIа-юха хьош бола халкъа боахама мухь, ремонт яь кийчъю локомотиваш дукхагIа хилийта езаш ба уж къахьегама овсарле лакхъяра чотах.

Кердача шера хьалхарча деношке а денз дика къахьегама толамаш доахаш. дIаболабеннаб уж. Хьалхарча пхе дийнахьа водителаша дIа-юха йигай беза мухь тIабола 30 поезд, царца заданел совгIа 15 эзар тонн халкъа боахама мухь а хьош.

Укх шера башха дика рейс яьй тепловоза машиниста Тебель Владимира кулгалдеча локомотивни бригада. Шиъ беза мухь тIабола поезд дIа-юха югаш царца планал совгIа цо дIа- хьа бихьаб 2345 тонн халкъа боахама мухь.

Локомотивни депо водителаша чIоагIа раьза хинна тIайийцар КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал. Цунна дикача къахьегама толамашца жоп далара сийлен вахте а этта хьинар айденна къахьегаш ба уж.

Г. АНОХОВ.

ЭНЕРГЕТИКИЙ ДОШ ЧIОАГIА ХУРГДА

КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарало ВIашагIтехача Грозненски ТЭЦ-а №№ 1, 3 йолча электростанцей энергетикий къахьегама хьинар айдаьд.

Производстве хьалхалаттарий балха дика мах баьб: 15 энергетика «ИйслагIча пятилетка ударник» яха цIи 20 сага «1974 шера социалистически яхье котваьннар» яха значоки еннай. СовгIаташ деннарашта юкъе ба яьй йоккхагIа йола машинист А. К. Волкова, турбинай воккхагIа вола машинист В. В. Ельцов, электрослесарь А. В. Станкин, смена начальник В. И. Резанов, иштта кхыбараш.

Партегеи советски халкъагеи КПСС ЦК даьча Кхайкарала жоп а луш ийслагIча пятилетка тIеххьарча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъе дош деннад энергетикаша.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ЗАВОДА ПАРТГРУППЕ

СССР 50 шу дизара цIерагIа Московски автоматически линей завод — хIанзара йоккха я чоалхане а производство я, хIаьта цун балха толам масса хана цун цхьаццa йолча звеньяй чоалханеча балхах тийша а ба. Боккха лоархIам болаш я предприяте партийни организаци. Къахьегамхой инициативах ког гIортолге а еш, коммунисташа яхь йоаржаьй, производственникаша дIа мел доладаь дерригa пайдане дари 1975 шера встречни планаши хьал а лоацаш хьинаре къовсам лоаттабу плана заданеш тIеххкоачашъяра тIехьа.

Къона коммунист Владимир Забурмах керте латта партийни группа № 6 йолча цехе болх беш я. Укхаза вIашагI а ехкаш кийчъю тIехнийса станокаши автоматически линеши. «Тхоах хIаравар, — йоах В. Забурмаха, — ювелир санна болх бе безаш ва». Коллективе хIаравар массехк смежни професси йолаш ва. Масала, Владимир ше расточник а, сборщик а, наладчик а ва.

ЧIоагIа теркам бу участке социалистически яхьа. «Къахьегама къовсамо наьха хьинар айду, — йоах В. Забурмаха. — ХIаране балха ханах дикагIа пайда эцари къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхари бахьан долаш хьокхамаш чIоагIа лакхагIа долаш болх бу». Цудухьа хьалха латтача болхлоша коммунисташа Ю. А. Беляевеи В. Ф. Бурковеи соахка октябрь бетта кхоачашдир шоаш шера тIайица декхараш». «Укхаза белгалле доагIа хьалха латтача болхлоел тIехьа ца вусаш партгрупорг ше а хилар.

Партгрупорга В. Г. Забурмаха участке керда серия арахецаш болх вIаштIехь ца боалача хана гIо де оарцагIбоал новкъостий. Из бахьан долаш цу участко кхоачаш а йир чакхдаьннача шера план 25 декабрь тIакхоачаш. Из толам боаккхаш лоархIам боллаш дакъа лаьцар партийни группо а.

ХIанз завода хьалха латтача болхлоша цхьаькха керда гIулакх дIадоладаьд: Сийлахьбоккхача Даьхен тIем тIа котало яьккха 30 шу дизара баха ма боагIара накъа баха. Яхье баьнарий хьалхарча мугIарашка ба предприяте коммунисташ. ЛакхагIа къахьегама декхараш тIайийцад Владимир Григорьевич Забурмах керте латтача партгруппа а.

СУРТА ТIА: партгруппа членаш (аьрдехьара аьттехьа) С. Л. Рабинович, Ю. А. Беляев, В. Ф. Бурков, В. И. Шатов, В. Г. Забурмах (партгрупорг), В. В. Гофман.

В. БУДАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

САГИ ЦУН ГIУЛАКХИ

КЪАХЬЕГАМО ДОАККХ СИЙ

Дукха эзараш ба вай Нохч-ГIалгIайчене къахьегама сийле яьккхараш. Дукха коллективаш а къаьст-къаьста болхлой а ба пятилетка 4-гIа шу дика чакхдаьккха. Иштт ача коллективех я Октябрьски революце орден еннача «Красный молот» завода коллектив.

Сий долаш да дукххача къамий викалех латтача коллектива истори а таханара вахар а. КIезига бац предприяте къахьегама сийле яьккхараш, пятилетка декхараш хIанзлехьа дизза кхоачашдаьраш. Массехк бIаь ва таханарча дийцахьа предприяте ийслагIча пятилетка декхараш дизза кхоачашдаь болхло. Царна юкъе ба номер кхойтта йолча арматурни цеха болхлой а.

Укх деношка къамаьл хилар са цкьаболча цеха болхлоийца. Эггара хьалха сона вайра цеха начальник Николай Федорович Чернов. Производствера гIулакхаш тIехдика довзаш хиларал совгIа, цехера хIара болхло а цар оамалаш а дика йовз кулгалхочоа. КIезига гIулакх дац дуккхача наьха оамалаш, хьашташ довзар, царцара юкъмоттигаш летттIа дIаяхьа хар. Каьхата тIа ца хьожаш дукханей цIераш йоахар, цар гIулакхаш дувцар кулгалхочо. Тайп-тайпарча къамех, тайп-тайпара оамалаш йолаш 176 саг ва цехе.

Цехо дика кхоачашъю производственни а къахьегама овсарле лакхъяра а планаш. Николай Федоровича дувца ловраш даьха толамаш дац. Цунна бувца безам бараш ба болхлой. Йоккхача дега гIозаца цIераш йоах цо цар. Дуккхача хана денз пятилетка 5-ча шера чотах болх беш 70 гаргга болхло ва яхаш дувц.

Вай мехка мел йолча гази мехкдаьттен доаккхача промыслашка пайда эц цехо арахецача фонтанни арматурах, оатхалех. Вай мехка ийца а Iац. Европе, Азе, Африке дукха да уж красномолотовцаша хьаяьча хIамаех пайда эца мехкаш, къаьстта дукхагIа социалистически, къона дегIадоагIа мехкаш а долаш.

ТIехдика специалист, тIехдика токарь, универсальни мастер, башха саг, тешаме новкъост ва яхаш вувц цеха кулгалхочо нохчо Ахаев Саламбик. Дог гIоздоаккхаш, гIадвугаш тешал да из. Иштта тешало совбоаккх къахьегамцара, вай сийрда вахар денгара денга хозагIдерашцара дог-безам.

Йоккха я арматурни цех. Дикача порядках, ше йоагI-йоагIача дIаоттаяь латт укхазара дукха станокаш. Ши-ший балхаш деш ва хIаравар. Юкъ-юкъе шоайла гаргабаха къамаьлаш дераш а нийслу. МассагIа хаттар хьалхашка отт чоалханерча станокашца оатхалаш еш боахкача болхлошта. ВIаши беваме а новкъостал де кийча а ва массава. Цхьан станока тIа болх беш вовл юкъерча дегIара, екъо юхь йола безаме саг. Из хилар тхьовра сона цеха начальника вийца Ахаев Саламбик.

Дукхача хана денз езаеннай Саламбика токара говзал. Ший 47 шерах 30 шу дIаденнад цо цунна. 30 шу! КIезига ха яц из сага вахаре. Даггахьа дезаденнар тIехь-тIехьагIа дукхагIа дезадале мара цIаккха а кIордадац. Саламбика а из санна миллионаш болчар а вахаро къаьгга хьахьокх вай мехка къахьегам мел сийле йолаш гIулакх да, еррига а хозне, деррига а беркат, дерригa а ираз къахьегамах доаллаш хилар.

16 шу даьнна кIаьнк вар Саламбик Кзыл-Ордински областерча Жусали яхача станцерча механически заводе балха водаш. Халача 1944-ча шера дар из. АхаевгIар пхе кIаьнках шоллагIа вар Саламбик. ТIема хало кхыболча дукххача эзарашка санна АхаевгIар дезалга а кхаьчаяр. Кхо бутт баьлча болх а Iомабаь токарь хилар Саламбиках. ЦIаккха а дицлургдац нохчий зIамигача сага, воI санна тIа а ийца, коллективо шийна даь вошал, къаьстта шийна токара говзал Iомаяь казах — Жаркенбай. Еза а боча а хеташ лелаю Саламбика шийна цу шерашка заводе тийнна Сийлен грамоташ. ЧIоагIа дегагIоз хул моллагIчоа а ший къона шераш, хьалхара къахьегама вахар дагалацарах, ше цхьанна а хIамах хувцаргйоаца професси караерзаяь шераш дагалацарах. Хозахийтар сона Саламбикаца къамаьл деча хана шин профессецара безам цо бийцача. Шенхаштта а цIенача дег тIара а долга ховргдолаш дар къамаьл.

— Тхоай дезал торо йоацаш бисача токара говзал Iомас ученикалла вахар со, — яхаш дувц Саламбика. — Завода коллектива гIонца Iомайир аз говзал. Цу хана денз карайнца, езаенна хьа а воагIа, хетаргахьа цхьанна а хIамах хувцарг а яцар аз сай говзал. Дуккхача къамех латташ, барттайна коллектив я тха яр. ВIаши барт а гIулакх а долаш болх бу оаха. Дукха дика новкъостий ба тхоца. Царех ва Квитной Андрей, Барабанов Григорий, азербайджанец Жафаров Рашид, эрмало Сарьянц Роберт, иштта кхыбараш.

Ахаев Саламбика вахаре сийрда моттиг дIалоацаш дола шераш хилар Грозерча ремонтно - механически заводе болх беш даьхарех. «ХIанз цу предприяте цIи хеза болхлой а хиина дIаэтта нохчо Багашев Увайс, гIалгIа Дарсигов Махьмад, жугте Литвак Бертольд соца болх баь новкъостий ба, — дувц Саламбика. — ВIаши вежараша санна гIо-новкъостал а деш болх беш хилар тхо. Сона дика хет царех иштта дика болхлой хинна».

Пхи шу даьннад «Красный молот» заводе новкъоста Ахаева болх бу. Кхаь шера кхоачашъяьй цо ийслагIа пятилетка. КIезига яьхадац Саламбика баркалаш. КIезига тийнианц Сийлен грамоташ, ахчан совгIаташ. ТIехдикача токара еннай Ленински юбилейни медаль, завода юбилейни медаль.

Вай цIи ца йоаккхаш дисад цхьаькха совгIат. Из да цеха коллективо, кулгалхоша, хIаьта иштта общественни организацеша, цIагIарча дезалаша, гаргарчар Саламбик лоархIаш а сийдеш а хилар. ЧIоагIа доаккхал де а доагIа иштта совгIатах.

Цеха коллективерча хIаранена лов ший новкъостех мерза дош ала. Ший 17 шу даьлча вера укхаза болх бе Петров Евгений. Из а ва пятилетка кхоачашъяьрех. Йоккхача дега гIозаца дувц Евгене шоай барттайнача коллективах.

—Айса болх беча укх 11 шера аз дика зийнад коллектива членашта юкъера хоза гIулакхаш. Коллектива юкъе кIезига бац интернациональни доттагIал чIоагIдеш бола башха новкъостий. Уж ба фрезеровщикаш Николай Афанасьевич Ермак, Андрей Васильевич Квитной, токараш Саламбик Нуридович Ахаев, Рашид Мамедович Жафаров, иштта кхыбараш. Барттайна а вIашигIулакхаца хиларо а торо хулийт тхога къахьегама толамаш даха, — йоах Евгене.

Цеха ветерана фрезеровщича Николай Афанасьевича Ермака иштта аьлар Саламбиках: «Тха цехерчарна вайза ца Iеш, заводерча кхыча дуккхача болхлошта а вовз Саламбик, веза а везаш вовз, иштта вовзар доккха совгIат да».

Иштта йраз доал къахьегамах, къахьегамо доаккх сага сий. Ахаев Саламбика дика кхетаду из. Иштт ача уйлаица хьалкхебу Саламбикеи цун сесагои шоай дезал а. Тайп-тайпарча предприятешка балхаш деш ба цар ши воI а, йоI а.

Кхехкаш да цехера балхаш, ший декхараш кхоачашдаь ца Iеш, новкъоста гIо де а гIерт хIаравар. Ахаев санна бола хьинар дола новкъостий юкъе болча коллективо массаза а сийленца кхоачашдергда моллагIа а шоашта хьалхашка оттадаь декхараш. Цудухьа оал царех «Вай вахар денгара денга хоздераш».

Х. МАГОМЕДОВ

ХЬИНАР СОВДОАККХ

ИйслагIча пятилетка тIеххьарча шера планал совгIа 17476 тонн мехкдаьтта даьккхар «Старогрознефть» яхача мехкдаьттеи гази йоаккхача управлене мехкдаьттахоша. «Старогрознефть» мехкдаьттахоша дег тIара хьаллаьцар КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал. Цунна жоп а луш мехкдаьттахоша социалистически яхьа девиз кхайкаяьй: «ДIадодар кIезиг а деш, дукхагIа дикагIа йола продукци яккха!»

Къахьегама толамаш кхы а совдахара тIаберзабаь ба коллектива юкъе партийни организаце чакхбоаха идейно-политически болх.

Укх шера пхе дени пхе буси управлене мехкдаьттахоша 80 эзар гаргга тонн мелови мехкдаьтта даьккхар, хIаьта мехкдаьтта дIанийдераша цIен а даь Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводашка дIакхачийтар из.

Укх шера хьалхарча деношка денз хьинаре къахьегаш хьабоагIа мехкдаьтта доаха операторaш Бетиев Сайдали, Шамерзоев Иван, Сирапинцев Дмитрий, Багаев Салман, иштта кхыбараш.

Мехкдаьттахой болх гIулакх дика довзаш вIаштIехьбоах инженераша-технологаша Мицутин Георге, Бабуков Бориса, Спирин Михаила, кхыбараша.

Мехкдаьттахой дог тийша ба КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала дика къахьегама толамаш дахарца шоаш жоп лургхиларах.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

СЭВ-и ДЕГIАУХА МЕХКАШИ

Экономика даькъерча социалистически интеграце юкъа цхьаккха хIама дац цхьа къаьстта ше йола группировка хьаярца. СЭВ-а членаш деце а, цунца хьашт долаш долча мехкашка йиш я социалистически экономически интеграце Комплексни программа кхоачашъеча дакъа лаца. Из хьал Iалашду оагIоний уверенитет лархIара, чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара, вIаши гIойле хилара принципий ларда тIа цу тайпара дакъа лацара тоъал шерача формашца.

СЭВ-а членаш долча мехкаша къаьстта лоархIам бу Азерча, Африкерча, Латински Америкерча кхычарех тийша хIама доацаш йолча пачхьалкхенашцара боахама бувзамаш шердара.

Кортамукъа яьнача къоначa пачхьалкхенашца цхьана леладу экономически гIулакхаш дегIаух къамий-кортамукъалеи болам хьаллацара тIаерзаьча социалистически содружества мехкий арахьарча политика бIарчча цхьа дакъа санна. Из политика вIалла тара а яц шоай «новкъостал» оалаш дар хьалха колониальни шоай мукъагIа доацаш хинначеи мехкашка капиталистически отношенеш чуйохкари уж мехкаш дунен капиталистически боахама керттерча центрий мукъагIа дахийтари духьа лелаеш йолча капиталистически державай политикана.

ДегIаяьхкача пачхьалкхенаша деш дола гIо дегIабоагIача хIара мехка хIанзара оборудовани телара, Iилман, технически, производственни опыт дIаIомаяра, дукха квалифицировании къаман кадраш кийчъяра наькъаца, суверении халкъбоахама комплекс хьаяра тIадерзадаь хила деза аьнна хет социалистически содружества мехкашта. ХIанз СЭВ-а членаш долча мехкаштеи дегIаухача пачхьалкхенаштеи юкъе цхьана леладу гIулакхаш тIа-тIа боккхагIча бoараме йIаьхха ханна еча торговни платежнии соглашеней а хIаьта иштта цхьана экономически технически гIулакхаш леладара хьакъехьа правительствашта юкъе еча соглашеней а доазонел чухьа леладеш да. ЙIаьххача хана цхьана гIулакхаш леладара еш йола соглашенеш къоначa пачхьалкхений къамий экономика дегIайоалаяра планашка хьежжа увттаю.

Социалистически содружества мехкаша дегIаухача пачхьалкхенашца цхьана леладу гIулакхаш дунен халкъашта юкъе лелаеча экономически гIулакхий эггара ийсагIча процессех цаI я. Царна юкъера товарооборот 1955 шерагара 1973 шерага кхаччалца 8-зза чул дукхагIа лакхъеннай. Боахама бувзамаш къаьстта чIоагIа дегIаихад дегIаахара капиталистически боаца нийкъи социалистически лостами хержача дуккхача азиатскии африкански мехкашца.

Социалистически содружества мехкий дегIаухача пачхьалкхенашка йодача экспорта белгалагIа йола оагIув я производственни гIулакхашта лаьрхIача товарий, эггара хьалха къаман промышленность кийчъяра лаьрхIача машинийи оборудованеи объем хадданза лакхлуш цар лоаца дакъа даим лакха латташи хилар (экспорте ухийтача машинийи оборудованеи дакъа укх массехк шера бIарччача объема 5 даькъах 2 дакъа совгIа да).

Советски Союзои СЭВ-а членаш долча кхыча мехкашеи дунен халкъашта юкъе лелаеча экономически гIулакхий практикана юкъедоаладаьд дегIаухача мехкашка хьалъеча йоккхийча заводаштеи кхыча промышленни объекташтеи хадданза комплектни оборудовани лоаттаелга, хIаьта иштта из оборудовани вIашагIйоллачеи болх бе йолайолийтачеи шерра технически новкъостал делга а. 1973 шу чакхдоалаш 2900 гаргга промышленни объект хьалъеча экономически технически гIо-новкъостал даьл СЭВ-а членаш долча мехкаша дегIаухача 63 пачхьалкхенна. Цар кхаь даькъах ши дакъа хIанзле а болх бе йолаялийтай. Уж объекташ къоначa пачхьалкхений йизза шоай доалахьа я, хIаьта цадеча пайдашца социалистически мехкаша дакъа а лацаш.

Кортамукъа яьнача пачхьалкхенашта цар экономика дегIайоалаяра 11 миллиард сомага кхоаччаш кредиташ деннад СЭВ-а членаш долча мехкаша. Белгалдаккха доагIа, из ахча шоаш дIалуча хана, цар цхьаккха тайпа, е политически а е экономически а условеш увттаяь ца хилар. Цул совгIа, нагахьа санна империалистически державаша массаза а яхар мо кхыча ~хкий дефицитни валютаца декхар хьатохилга дIадехаш дале социалистически мехкаш раьза хул декхара меттел экспорте ухайташ дола традиционни товараш а хIаьта иштта къаман къоначa промышленноста продукци а хьайе. Цу гIулакхо шеко йоацаш, дикача оагIорахьара аьттув боах кортамукъа яьннача пачхьалкхений экономика дегIаяра. Цхьа бахьан доацаш дац 1973 шера цар СЭВ-а членаш долча мехкашца цхьана экономически технически гIулакхаш леладара хьакъехьа 135 керда соглашени яр.

СЭВ-а членаш долча мехкаша деча экономически технически гIо-новкъосталах дукха а доккхагIдола дакъа (цун ерригача объема кхаь даькъах ши дакъа) промышленностага эггара хьалха еза-йоккхагIчунга дола. Советски Союзои социалистически содружества кхыча мехкашеи гIо-новкъостал я деш, дегIаухача дуккхача пачхьалкхенашка хьалъяь яьнна е хьалъеш латташ я шоайла вIаши бувзам болаш йолча йоккхийча металлургически, химически, машинашъеча предприятей а хIаьта иштта электростанцей а группаш. Цу гIо-новкъостало дикка чIоагIъю пачхьалкхен сектор, къаман хьинар айду индустриализаци яра гIулакхa.

СЭВ-а членаш долча мехкаша, керттерча даькъе Советски Союзо новкъостал а деш, дегIаухача дуккхача пачхьалкхенашка (АРЕ, Алжир, Индия, Пакистан, Иран, кхыяраш) хьалъеш латт дерригa а даьрхIача шера 27 миллион тонн гаргга болат лоаладе низ кхоачаш йола металлургически заводаши царца ювзаенна йола предприятеши, хIаьта из кхоаза хIана хилац аьнна дукхагIа хул 1960 шера дегIаухача деригача мехкашка хьадаьча болатал.

Афганистане, Ираке, Инде, Сире, цхьадолча кхыча мехкашка йоккхий предприятеш хьаеш латт мехкдаьттеи гази доахача а чакхдоахача а доакъошка. Цхьана леладеча гIулакхаша гIа-тIа дукхагIа чулоац шоайла вIаши ювзаенна йолча технологическа стадей еррига «зIанарилг»: лаьттан ченашкара пайдане оахкалаш лахарел геологотохкамеи балхаш, бурув детташ скважинаш яхар, мехкдаьтта промыслаш, мехкдаьтта чакхдоаха заводаши мехкдаьтта химе предприятеши хьалъяр, трубопроводаш яхкар.

Из бале а е кхыбале а болча дегIаухача мехкарча хьалдача хьалаша социалистически мехкашкахьара гIо-новкъостал хиланза дарглоацача доакх, промышленноста базови доакъой меттел, масала, ийгеи кхачани промышленность санна долча доакъой а предприятеш, юртбоахама объекташ, дешара заведенеш, кхыяраш хьалъеча. ХIаьта из гIо-новкъостал а иштта шоайла партнераш долча мехкаша дехарах деш да.

Цхьана леладеча гIулакхашта юкъе лоархIаме моттиг дIалоац къаман квалифицированни кадраш кийчъяро. ХIанз СЭВ-а членаш долча мехкий университеташкеи институташкеи дешаш ба дегIаухача пачхьалкхенашкара 25 эзар совгIа студенташи аспиранташи; дегIаухача пачхьалкхенаша СЭВ-а членаш долча мехкаша новкъостал а деш хьалъяьча лакхерчеи юкъерча специальни дешара заведенешка, профессионально - технически кийчон централиашка а хIаьта иштта юкъарчал доаццаш цхьана гIулакхаш леладарах хьалъяьча объекташка а дешаш ба массехк итташ эзараш нах.

СЭВ-а членаш долча мехкашца вIаши гIойле йолча тайпарен цхьатаррарча бокъонегIен цхьана леладу гIулакхаш дIахо шердар дегIаухача пачхьалкхенаша къаман кортамукъале чIоагIъяр духьа, социальни прогресс бахьан долаш лоаттабеча къовсамо толамаш дахара лоархIаме гаранти я.

Леон ЗЕВИН,
экономически Iилмай доктор.

КЕРДА ТОРОНАШ ЛЕХАШ

Боккхе толам баьккхар дIадахача шера Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза кхаш леладераша. Халкъбоахама планагIа 4300 тонн даккха деаьча 5308 тонн ялат чудера.

Къаьстта дика къахьийгар хьажкIаш лелаераша. Хий па дуллача кхашкара хIара гектара тIара 41,7 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера, план 28 центнер йолаш.

— Мишта карагIдаьлар шуттa дукха ялат кхеде? — хетт аз совхоза керттерча агрономага Ленина ордена кавалерага Куюмджиев Георгега.

— ХIара шера хьувкъам алсамбаккха йиш хулийта керда торонаш лех тха кхаш лелладераша. ХIанз диълагIа шу да юртбоахама культураш дIаера совхозе севооборот юкъейоалаяь. Ялата лаьрхIа хьажкIаш хIара шера гурахьа йийна культураш хиннача дIаюв. Силоса лаьрхIа яраш ялата хьажкIаш дIайийна хиннача а гурахьа йийна культураш хиннача а дIаюв, — йоах Куюмлжиева. — ХIара ши шу даьлча хувц гурахьа юв культураш а уж дIаюв кхаш а. Цхьаволча боахамашка цхьан сортах мара кхеяц хьажкIаш. ХIаьта тха совхозе кхаь сортах кхею уж. Иштта «ВИР-42», «Днепровская-90», «Одесская-10» сортех. «ВИР-42» йола хьажкIаш кхыча сортех йолчарел сихагIа хьувкъ. Цул совгIа дика лов йIовхал, дукха дезац хий. Из культура кIезига тIоадал йолча кхашка дIаюв, хIаьта эггара хьалха чу а эц. «Днепровская-90» сортах йола хьажкIаш боарамагIа тIоадал йолча лаьтта юв. «ВИР-42» сортах йолча хьажкIел тIехьагIа кхач цу сортах яраш. ХIаьта «Одесская-10» сортах яраш эггара тIехьагIа хьувкъ. Цу гIулакхо торо хулийт цхьан сортах яраш хьувкъалехьа кхыча сортех яраш чуийца яхь, цунца цхьана хьувкъам дикка алсамбаккха.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iе дага бац «Красноармейский» совхоза кхаш леладераш.

Укх шера чуэцаргболча хьувкъама тешаме лард йоллаш латт. Агротехнически дикагIйолча хана, дIадийна деррига фу цхьоалагIча класса кондицех долаш дIайийра гурахьа юв культураш.

ТIехкхоачашъяьй совхоза кхаш леладераша эяба лаьтта ахара план а. Иштта, планагIа 1100 гектар аха дезаш хиннача, юкъера лаьрхIача 30—35 сантиметр кIоарга оахаш, 1347 гектар лаьтта аьхар. Из болх беш хилар «Грознефтехимзаводы» объединенера тратористаш Шмаков Петр, Жидков Александр, Жуков Афанасий.

— Цар тхона даь новкъостал доккха да. С-100 марках йолча шоай тракторашца 1700 гектар лаьтта аьхар цар кхаьнне, — йоах Куюмджиева. — ХIаьта тхоай тракторашца, цар низ кIезига хиларах цох ах а оахадургдацар тхога. «Красноармейский» совхоза къахьегамхой цIерагIа тхоашта лаьча новкъосталах дег тIара баркал оал оаха Шмаков Петра, Жидков Александра, Жуков Афанасева, хIаьта «Грознефтехимзаводы» объединене кулгалхошта.

Ялата а силоса а хьажкIаш кхееш йиъ звено хургья укх шера. ХIара звено керте латташ йоккха говзал йола механизатораш ба. Уж ба коммунисташ Альтемиров Буру, Исрапилов Абуязит, Янхотов Ахьмад, парте воаца Атиев Шарпуддин.

ХIанзаь а хьакъоастадаьд царна хьажкIаш кхеяра лаьтта. Шоай кхашка органически удобрени юллаш ба уж хIанз. Еррига а йиъ эзар тонн совгIа дIайийхьай из кхашка. ХIаьта планагIа пхи эзар дIаяхьа езаш я. Цхьабакъда совхоза механизатораша 6 эзар тонн органически удобрени йилла лерхI кхашка.

Лаьтта хьаьндеш къаьстта хьинаре къахьег Альтемиров Бурус, цун звенонарча новкъосташа Кадыров Джобас, Гаплаев Iимрана.

Сихбенна техника тоеш боахк совхоза мехмастерскешкара къахьегамхой а. Хьинаре а дика а ду цар шоаш хьадер.

1975 шера кхашка дергдолча балхашта юртбоахама техника шнй ханнахьеи тIехдикеи кийчъяра Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» районерча отделене механизатораша, инженерно - технически болхлоша республика берригача механизаторашка дьча Кхайкарала жоп луш планагIа 14 трактор тоае езача 16 трактор тоае, хIаьта еррига техника 23 февраль тIакхоачаш тоаяь яккха социалистически декхар тIайийцадар мехмастерске къахьегамхоша.

ТIайица декхар толамца кхоачашдеш хьабоагIа. Иштта, дIадахача шера йиълагIча квартале планагIа ях тоае езаш хиннача нийс трактор, еррига тIехьаюьза инвентарь, тоае езаш хилача йиънех ши комбайн тоайир. Болх бе кийча йола инвентарь, комбайнаш мукхъюаргйоацаш лаьтта а хьекха, кIала дахчаи гударгаш а ехка дIаоттаяь латт.

Йоккха говзал йола болхлой ба мехмастерскешка болх бераш. Совхоз вIашагIъеллача дийнахьа денз цу боахаме къахьегаш хьабоагIа царех цхьабараш. Дика йовз царна техника. Сиха белгалдоаккх трактора, комбайна малагIа оатхал, узел ехай. Из бахьан долаш дика къа а хьег.

Къаьстта дика болх бу мастерскешка мотористa Израилов Салмана, сварщика Мовсаров Даниибека, слесарь-инструментальщика Абдулхаджиев Зилауде, токара Яхъяев Байсе. Ди дIадахийтац царех хIаране балха норма дукха тIехкхоачаш ца еш. ХIаьта гурахьа йийна культураш чуэца еза ха хьатIакхвьчача Израилов Салмани Абдулхаджиев Зилаудини комбайнаш тIа ховш.

— ТIайша декхар кхоачашдара кхы а ворхI трактор тоае езаш да тхо, — йоах мастерске заведующе Хасанов ШаIрава. — Царех кхоъ укх деношка тоаяь йоаккхаргъя оаха. ХIаьта йиса йиъ — 1 февраль тIакхоачаш.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДЕ ДЕЗАРАШ ДУКХАГIА ДА

ДIадахача шера совхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша шоай болх тIаберзабир совхоза къахьегамхошта юкъе шерра социалистически ях йоаржаяра, из дикагIа вIаштIехьъяккхара.

Совхоза еррига участкашка къахьегама овсарле лакхъяра, яхьа тайп-тайпара формаш шерагIа йоаржаяра, цар экономически эффективность лакхъяра дукха болх баьб. ХIара балха моттиге къахьегама овсарле лакхъергйола комплекси планаш уттаю, бедаш материали кхояра тIехьа къовсам лоаттабу, производства культура лакха лоаттаяра тIехьа болам боаржабу.

ХIаране, бригадаша, участкаша шоайла ях лелаяр, цунах хьахулар шерра дIадовзийтар боккхача лоархIамера гIулакх хиная дIаьттая.

Района партийни организацей дукхача шерашка беча балха опыто хьахьокх моральни материальни стимулированех боккха пайда боалаш хилар, нагахьа сапна цун принципаш хIарапена дика йовзаш хилча. Тха совхозе юкъейоалаяьй моральни материальни совгIаташ дара система. Пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра, къахьегама овсарле лакхъяра тIаерзаяь я из.

Еррига производственни участкашка отта а яь юкъейоалаяьй лаьрхIа положенеш — къахьегама колексаш, яхье хьалхалаттарашта моральни совгIаташ дара йоккха комплекс чуйоагIа цу чу.

Социалистически яхьа эффективность лакхъяра, цунах хьахулар дикагIа вIаши нийсде йиш хургйолаш хан-ханнахьа итогаш ю, яхье котбаьннарашта массавар хьагул а вийя совгIаташ дIалу. ХIара квартала итогаш ю.

Уж деррига дика гIулакхаш дIадовзийт оаха гойтара агитацеца (хьалхалаттарий галлерея, стендаш, пенгазета, хьалхалаттачун сийна байракх вийр).

Пятилетка халкъа боахама план кхоачашъеча дика гIулакх гойташ я № 2 йолча МТФ коллектив (бригадир А. Янурсаев), хьажкIаш леладераш Захаев Лечи, Матаев Берс, Iаьсий леладер Арсаева Арубика, кхыбараш.

Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи лелаеш 93 саг ва, из цIи яккхара къовсам лоаттабу 72 саго. ТIеххьарча шерашка правительственни совгIаташ деннад 15 сага.

ТIехь-тIехьагIа совхоза къахьегамхой кхетам, къахьегамцара хьинар лакхлулга гуш да царие карагIдувларех.

1973 шера юрта боахама продукташ йоахилга а кийчъелга а алсамдаккхара тIехьа яьржача Еррисоюзни социалистически яхье котало яккхарах тха совхоза памятни ЦIе байракх елар.

ДIадаха шу юртбоахама продукташ дукхагIа яхара яьржача яхье совхоза къахьегамхой хьинар гучадоаккха, Iаламца къовса низ кхоачий хьожа ха яр:

Дика ка яьннай тха къахьегамхой. Еррига совхозе юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 27 центнер ка бола ялат даьккхад, план 23,5 центнер йолча, хьажкIаш — 39.6 центнер, план 31 центнер йолча; шекара свекла планал 37 центнер совгIа. Планал дукха дукхагIа ялат, шекара свекла ехкай пачхахьалкхенга.

Овсаре къахьийгад хьайбаш леладераша а. Дулх доккхара план 116 процент, шура 100,1 процент, фуаш 121 процент кхоачашъяьй.

Совхозе яьржача социалистически яхье хьалха ба коммунисташ. Царех ба кхаш леладераш Гермиханов Iаьла, Касаев Якъуб, Захаев Лечи, Соганпов Мохьмад, Иналов Масхуд, хьайбаш леладераш Раисова Люба, Арсаева Малижа, Ибрагимова Берлант, кхыбараш.

Совхоза администраце, партийни профсоюзни организацеша кхы а дукхагIа низ тIабохийтаргба укх шера задани ханал хьалха кхоачашъе.

Х. ДОМБАЕВ,
Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза парткома секретарь.

ХЬАЙБАШ ДИКА IАНГАРДОАХИЛГА— ЛОАРХIАМЕ ГIУЛАКХ

«Селханарчул дикагIа бергба вай тахан болх» яхача девизагIа шерра социалистически ях йоаржаяь къахьегаш ба республика хьайбаш леладераш. Пятилетка тIеххьарча шера хьайбай продукташ йоахилга а кийчъелга а алсамдаккхара къаьстта боккха теркам тIабахийтаб республика боахамаша укх Iай.

ДIадахача шера хьайбаш леладеча фермай балха итогаш яьй. Дулх кийчдара халкъа боахама план 105 процент, шура 103 процент, фуаш 101 процент, тха 101 процент кхоачашъяьй.

Республика хьайбаш леладераша дика кхетаду пятилетка тIеххьарча шера задани кхоачашъяр дика вIаштIехьдаьккха хьайбаш Iангардахарах тийна долга.

Дукххача районаша, колхозаша, совхозаша халданза къовсам лоаттабу Iан замалахь шура, дулх, фуаш дукхагIа дахара. Хьалха латтача боахамаша хьахьокх хьайбаш чусовцадаьча хана а цар продуктивность аьхки санна лакха лоаттае йиш йолга. ЦIеча Эскара, Кирова цIерагIча сунженски колхозашка, Малгобекски района «Алханчуртский» совхозе, Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозе, Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхозе дулха кхоабача доаханна дийнахьеи буси 800—1000 грамм дулх тIеххет. Цу боахамашка дукххача хана денз кхетадаьд интенсивно доахан чукхабар толашагIа долга. Юкъера лаьрхIача 350—400 килограмм дозал долаш дулха дIалу цар сиргIаш.

Iан замалахь шура дукха йоаккх Ленинен XX партсъездей цIерагIча шалински колхозаша, Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхозе, № 1 йолча шурий совхозе, ЦIеча Эскарен Кировен цIерагIча сунженски колхозашка.

Iан замалахь помещенеш цIенеи екъеи хилар хьайбаш дика Iангардахара боккхача лоархIаме да. Мух чухьекхаш, тIунал латташ уж хилча, екъа шелал йолча кхычахьа санна доацаш, вай республика хьалашка хьайбашта чIоагIа Iаткъ. Цу духхьа цхьадолча боахамашка хIанз а долаш дола уж кхоачамбоацараш сиха дIадаха деза.

ДIадахача Iай къаьгга гучадаьлар хьайбай продукташ яхара пачхахьалкхен заданеш кхоачашъяра долаш долча доакъарах кхомбеш пайда эцар, ханнахьа фермаш Iанга кийчъяр мел лоархIаме да.

Iай хьайбай продукташ дукхагIа яха йоккхий торонаш йолаш вай республике дукха колхозаши совхозаши я. Укх шера республика боахамаша 306,7 эзар тонн доакъар кийчдаьд, цу даькъе 149,6 эзар тонн йол, 15,8 эзар тонн баьций хьоар долаш.

Колхозашкеи совхозашкеи хьажкIа гIадамаш, гидуаргий чIегIехи комсаш Iайда хьаяьннача хIамаехи хьоар кийчдаьд. Цхьабакъда, доакъар Iалашдарах доалаш дац, из талхаргдоацаш лорадар, цун кхом бар боккхача лоархIаме да.

Долаш долча доакъарах кхетамца пайда а эцаш хьайбай продуктивность лоха а ца йолийташ мишта Iангардаха деза хьайбаш?

Эггара хьалха планагIа дIаахийта деза доакъар, цу тIа деррига Iан ца а лоархIаш хIара бетта дIагIоргдар теркал а деш. Къаьстта теркам тIабахийта беза дахкача доаханна, Iаьсашта эша доакъар хилийтара. ХIаьта февраль бетта цIаькказа а хьажя деза мел доакъар дисад, баьца тIа далале марте, апреле дага а доацаш доакъар доапаш дусаргдоацаш.

Доаханна дIадуллаш дола доакъар овсаре хургда из лерттIа кийчдойя. Кена, мукха, гороха дика ча ах отходашка дIадода хьалхагIа кийчдаь дIа ца диллача. Кагий аьта, Iанарца кIаьдаь, тух, карбамид, концентраташ теха кийчдича деррига дуъ хьайбаша. ДегIах дикагIа дIа а лат иштта кийчдаь доакъар. Юххера а продукци дикагIа а хул.

Дика кийчдеш фермашка доакъар дIадехкаро боахам лерттIа лелабара тешал ду.

Укх Iай пайдане хила мег кхоачамболлаш рационаца йоаца протеин хилийтара цхьа способ юкъейоалайнча. ДаIингаш доахаш мочхал хьекхадеча доаханна луча доакъарах карбамид тохарца хьаьндой, хьакхарчашта дехкача доакъарах дрожжи тоха мегаргья Минеральни, белкови, витамини, кхыча а доакъарашца дIа а эеш ехка еза фермашка концентраташ. Боахамашка бехкаш бола свекловични жом карбамид етташ буабе беза. Цу гIулакхо фермашка хьахулийт эшаш йола материальни база. Хьаэца а мегаргдолаш дика гIулакх да Кирова цIерагIча сунженски колхозе. Концентрированни доакъарах механизмашца муж кийчбеш турбашка гIолла коровникашка дIачулу укхаза. Хьайбаш кхоабилга дика вIаштIехьдаккхарах цу боахаме Iац замалахь дукха шура яккха торо я. Дика кийчду доакъар Грозненски района 1 Мая, Ленина цIерагIча колхозашка, Наурски района Ленина цIерагIча колхозе. Цу боахамий опыт хьаэца еза республика кхыча фермашка а.

Доакъар мишта кходе деза? Хьайбашта пайдане хургдолча тайпара дIадехкилга Iалашдарца кхолургда из. Масала, цхьан Iатта 6 доакъара единица лойя из дегI дIалеладаргеи 3—4 килограмм шурийгеи дIагIоргья. Юкъера лаьрхIача цхьа килограмм шура яккхарга 1,5 единица дIайода. ХIаьта кхы совнагIа луш яр продукци хьахилийтарга гIоргья. Нагахь санна цхьан Iаттага 11—12 доакъара единица дIакхачийтача, цунгара 15 килограмм шура яккха йиш я. ТIаккха юкъера лаьрхIача цхьа килограмм шурийга 0,75 доакъара единица мара дIайодац, из шозза кIезигагIа хул.

Дагалоаттаде деза бIаьстан юхье хьайбаш гIеллулга. Цу духхьа дикагIа дола доакъар бIаьстанга даккха деза.

Iан замалахь хий меладар лерттIа вIаштIехьдаккха деза. Шура эша ца яра а хьайбана шийна дегIа а пайдане да 30—35 градус йолаш мелдаь хий меладар. ДегI дIоахдарга дIайсда энерги а хIаьта цунца цхьана доакъар а кходу.

Iан бIаьстан юхьи дукха доахан, жа, хьакхарч яхка ха я. Ханнахьа кийчъе еза къоца хьайбаш чухургйола помещенеш.

Боккха теркам тIабахийта беза дикача фух дола шинараш хьалкхедара. Дика доакъар дехкаш леладе деза уж. Дицдалийта мегаргдац укх шеар хьахиннача царех 1977 шера детта доахан хургхилар.

Хургдолчун лард йолла ха я Iа. Укх деношка колхозашкеи совхозашкеи дIахьош я случной кампани. Iан замалахь республика боахамашка 16 эзар шинараи 25 эзар хьакхийнея осеменени е езаш я.

Хьайбаш Iангардоахилга дика вIаштIехьдаккхар керттерча даькъе фермашка болх беча нахах, цар говзалах, уж профессиональни кхетам лакха болаш хиларах тийша да. Шоай болх дика бовзаш, безаш бола нах фермашка хьожабар, овсаре къахьегара, дика салаIара хьалаш Iалашдар боахама кулгалхой эггара лоархIамера декхар да.

Царна фермашкара вахара хьалаш Iалашдара, кхача лоаттабара халданза терко е декхар да партийни, советски, юрта боахама организацей.

Балха тIара ца боалаш хьайбаш леладераштa деша аьттув болаш ха я Iа. Дийша баьлча «Мастер животноводства» яха цIи лу царна. Из цIи лелаеча хьайбаш леладерашта алапи тIакхет. Юртбоахама вузашкеи техникумашкеи уж деша гIоргбола хьалаш Iалашде деза. Цо торо хулийтаргья юкъера школа чаккхъяьха кагирхой фермашкарча балха юкъеоза.

Хьайбаш дика Iангардаха деррига декхараш дизза кхоачашдара бехктокхаме ба бригадираш, фермай заведующеш, специалисташ. Партийни организацеша кулгалдеш доакъар кходара, хьайбай продуктивность лакхъяра, цаI дIа ца къастийташ хьайбаш лорадара тIехья шерра социалистически ях йоаржаелга вIаштIехьдаккха деза цар. Хьайбаш леладерий творчески уйла гIоттаю яхьо, овсарегIа хул къахьегам. ХIаьта моттийта а йоацаш цунах хьахулар беркате хургдолаш лелае еза социалистически ях. Яхьа формаш моттигерча хьалашка хьежжа дукххача тайпара хила йиш я. Цунах хьахулар массанена дIа а довзийташ, тIехьабусарий дегаш айдергдолаш хила еза из.

Лакха продуктивность йолаш хьайбаш Iангардоахилга дика вIаштIехьдаккхаро торо хулийтаргья КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал хьалa а лоацаш 9-ча пятилетка тIеххьарча шера халкъа боахама планаши тIайица социалистически декхараши толамца кхоачашде.

З. БАКАЕВ,
республика юрта боахама министерства керттера зоотехник.

СПЕЦИАЛИЗАЦИ ЕЧА НОВКЪА

Чакхдаьннад пятилетка къоастамбу шу. Дукха дика хIамаш дера цо тха совхоза къахьегамхошта. Де лийрхIараши даьри вIаши нийсдир, социалистически яхьа итогаш йир. Ала деза, хьахиннараш дог гIоздоахаш хилар.

Хьайбай продукташ яхареи уж пачхахьалкхенга йоххареи халкъа боахама шера план ханал цхьа бутт хьалха кхоачашъяьй. Мехкага дIакхаьчай 855 тонн совгIа шура, 105 тонн совгIа дулх.

Къаьстта дика гIулакхаш карагIдийннад баьцадаараши соми кхебераштa. ПланагIа лийрхIачул шозза дукхагIа даьхад баьцадаараш, хIаьта сом — 115 процент. Баьцадаараши соми бохкарах хьахинна пайда 1 миллион 300 эзар сом да. Из шера планагIа лийрхIачул шозза дукхагIа да.

Мишта карагIдаьлар тхона из толам баккха.

Сомий бешамаш лелаерех дувчаргда вай. Укхаза къоастам боллаш белгалбаьб хIара гектара хьувкъам лакхбара никъ. Цкъа-дале, гаьнашта гIулакх делга. ШозлагIа-дале — химизаци мелиораци. КхозлагIа-дале, эггара керттера дар — къахьегам нийса вIаштIехьбоаккхилга, хьалха латтараштa моральни материальни стимулировани елга.

ХIара шера кхоачамболлаш минеральни органически удобренеш йохк бешамашка. Хан-ханнахьа гаьнаш йоI. КIезига сом хьахулеи лазараш кхийттеи гаьнаш дIа а йоахаш кердаяраш дIайогIа. Садоахкача хIамаех сомий бешамаш лораяра вIашагIъеллача тракториста Гришин Александра кулгалдеча отрядо дукха болх баьб. Агротехника еррига бокъонаш йизза кхоачаш а еш эшшача хана чакхдаьхад цар садоахкача хIамашта молхаш еттилга. Цунах боккха пайда баьннаб. Сомийи хаьсийи бешамашка лазар хиланзар. Из бахьан долаш хьахинна продукци дика хилар.

Иштта овсаре къахьийгар баьцадаараш кхедераша. Боахаме йолаш йолча торонех пайда нийцар тха баьцадаараш леладераша. Ханнахьа хий диллараи удобренеш товсарои культурай хьувкъам лакхбелга кхетаду оаха. ЛоархIамера агроприемаш теркал а еш къахьег баьцадаараши соми кхебераша. Водонапорни дождевани болх бе йолаялийтача кхы а дукхагIа баьцадаараш кхедергда оаха. 1975 шера из болх бе йолалойя лаьтта кхы шер а ца деш хIара гектара хьувкъам лакхлургба.

Лаьтта лелаяра культура лакхъяр дицдалийтац кхаш леладераша. Цу гIулакха боккха теркам тIабахийтаб.

Цхьабакъда, из деррига кхоачашде торо хургъяцар тха баьцадаараши соми кхебара боахаме специализаци яьяаре. ХIара звенона, бригада къаьстакъаьста сина задани яр, техника, удобренеш дIакъоастайир. Производства еррига участкашка юкъейоалайир шерра яьржа хозрасчет. Цунах хьахулар сиха гучадаьлар. Продукце единица яккхарга дIадодар дикка лохделар, къахьегама овсарле лакхъелар.

М. КУЗНЕЦОВ,
Грозненски района «Пригородный» совхоза директор.

ЯХЬА НИЗ

Краснодарски край. Дуга леладераштa юкъе яьржача социалистически яхье дакъа лоацаш 350 механизированни звено яр. Цу гIулакха инициатор яр Абински районерча «Искра» яхача колхоза коммунист Социалистически Къахьегама Турпал В. А. Колесников керте латта коллектив.

Кхашкара дIаяхар машинаш. Хьувкъам амбарашка чутессар, итогаш яь яьлар. Къахьегама толамца даькъала бийцар Кубана дуга леладераши мелиоратораши КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева.

ХIара гектара тIара дукхагIа хьувкъам чубара яьржача социалистически яхье котъяьлар инициатор. 380 гектар йолча кхай тIара юкъера лаьрхIача 72 центнер хIаране тIара яьккхар звенос. ХIара члено яьккха продукци 165 тонн хилар. Из крае эггара боккхагIа бола хьувкъам ба.

Цу къахьегама яхье производственни а политически а хьинар айдаь къахьийгар колхозхоша. Цо торо хилийтар экономически хьокхамаш локхде, колхозхой творчески инициатива айе.

Яхье хьалха баьнараша лаьрхIад даьха толамаш чIоагI а деш пятилетка чакхйоалача шера керда коталонаш яха. ХIанз механизатораш техника тоаеш, фу кийчдеш ба.

Сурта тIа: механизаторий-дуга леладерий звено комбайнашта ремонт еш ба. Юкъера вар — Социалистически Къахьегама Турпал В. А. Колесников.

Е. Шуленова сурт.
ТАСС фотохроника.

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКА

БУХАРЕСТА МЕТРО

ТIадоагIача шера Румыне столице метро хьае йолаергья. Хьалхарча шин лине вIашагIхоттаргья Милитар яха промышленни зона Титан яхача пах бахача моттигаца, хIаьта иштта Пипер яха индустриальни район Беречен яхача кердача кварталаца. Шаккхе трасса чакхъяргья лоархIамегIа йола культурни, торговлени, административни кварталаш йолча Бухареста центре гIолла. ТIехьа гIайоагIача пятилеткax болх бе йолаялийта лерхI Милитар — Титан яха лини.

Бухаресте бахача наьха транспорта кердача тайпанца долча хьаштий терко а еш, Магеру яхача бульварерча выставочни залех цхьание чу промышленни гIишлошъяра министерствас «Советски метро» яха йоккха экспозици хьайийллай. ДоагIаш дола документаци кийчдеча, хIаьта тIехьагIа лаьтта кIала трассаш йоххаш а румынски проектировщикаша, инженераша, проходчикаша пайда эцаргба СССР-рча шоай коллегай опытах, хIаьта иштта советски техникахи оборудованехи. Бухарестски метрополитен хьалъяро советско - румынски дIахьа леладеча гIулакхашта юкъе кхы цхьаькха белггала хIама юкъехьоргда.

Е. РОМАНЧУК,
АПН соб. корр.

Бухарест.

ЧЕХОСЛОВАКИ. В. И. Ленина цIерагIча «Шкода» яхача Пльзенски машинаш еча завода экспортни продукцех ах Советски Союза еш я. «Шкода» яхача марках йола магистральни электровозаши троллейбусаци, компрессораш, заводашта йола оборудовани советски заводашка, машиннаькъашка, троллейбусни паркашка дика хиларца йовзаш я. СССР-ра металлообрабатывающи станокаш, сварочни агрегаташ, измерительни аппаратура, кхыйола оборудовани цу предприяте а кхоач.

СУРТА ТIА: комбината цеха слесараш Шиманек Ладислави Матуаш Антонини Советски Союза лаьрхIа хьаеча оборудованена монтаж еш ба.

ЧТК — ТАСС сурт.

«ДУКЛО» ДЕЗА ЛЕЛАДУ СИЙ

ЧДК йоккхача машинаш еча объединенена юкъейода Карлинера «Дукла» яха пражски завод. Ишта цIи тиллай цунах советски чехословацки тIемахоша гитлеровски гIаьрахошта духхьала цхьана лоаттабаьча къовсама сийна.

Сийлахьа революционни традицеш дукха я предприяте. Цхьа бIаьн ах бIаьн шу хьалхагIа денз хьадоагIача завода исторе чухь классови къовсам цкъа лоаттабаь Iийнабац цун болхлой. ДIаяха бIаьшере чакхйоалаш духхьал укхаза вIашагIъеллаь Праге эггара хьалхарчарех цаI йола болхлой комитет. Реакцена никъ бехкар духхьа парте баьча тIахьехамагIа 1948 шера феврале гера кара а ийца Прага улицашка арабаьннаб завода къахьегамхой. Пятилеткай шерашка, мадарра аьлча, цар кулгашца хьаьй ший байракха тIа ЧССР эггара езагIа лаьрхIа орденаш а йоахкаш йола «ЧДК—Дукла» яха керда предприяти.

— Тахан тха предприяти, — дийцар сона заводской партийни организаце секретара Йозеф Фронека, — Iанара яьш, хий и енду аппаратура, цу даькъе — атомни электростанцешта лаьрхIар а, мехкдаьттаи газеи форсункаш, городе дIакхувса нувхаши хIамаши йIовхала энергоустановкашка йоагаяра къаьстта оборудовани арахецач: предприятеех эггара йоккхагI я.

Ота Часар — цеха бригадирех цаI вовзийтар сона:

— Тхоах хIаравар тар ма лу дикагIа болх бе гIерт. Материалаш кхою, технологически процессаш эргайоахаш тоаю оаха. Корта болаш йола уйла дагаехача тхоайла дагадоал тхо, кхайке, специалисташ боалабу. Вай деношкара рационализаторски предложени юкъара гIулакх ма дий...

— Укх тIеххьарча кхаь шера, — цун дешаш кхы тIа а чIоагIдеш дувц Йозеф Фронека. — 312 рационализаторски предложени юкъейихьай заводе. Оаха кхое лийрхIар 3,7 миллион крон яр. ХIаьта итогаш яьчул тIехьагIа гучадаьлар кхояьр пхи миллиони ах миллиони хилар!

«Дукло» де а доагIаш доккхал ду ший ветеранех. Царех эггара цIи хезагIа вар — Антонин Штанглер. Кховзткъа шера къахьийгача цун юбилей дукха ха йоацаш чIоагIгIа езъеш белгалъяьккхар заводе. Башха дика сварщик я кагирхошта хьехам телар а.

— Болхлой «Дукла» сий деза да тхона, — йоахар Йозеф Фронека. — Сентябрь бетта Карпаташкарча исторически дуклински перевале хиннав късначa дикагIа болча машинаш ерех 200 саг. Турпалашта зегIача памятника юхе визаш даххар цар, тIем тIа хиннача ветеранашца вIашагIкхеташ хилар уж. Дукла бахьан долаш тIом баь 30 шу дизара хетаяь дукхаца наьха митинг хилар Карлине.

Чехословаки мукъаяккхар духхьа лоаттабаьча къовсама турпалий традицеш, чехословацко-советски лоттагIала традицеш тешаме лелаю «ЧДК—Дукла».

М. ПУЧКОВСКИЙ,
АПН соб. корр.

Прага.

ДАЬЧОХ КХОАЧАМБАЬ IЕ ДАГА БАЦ

Дика хьокхамаш гойташ къахьийгар Наурски района жа леладеча «Терский» совхоза шоллагIча отделене шурий-товарни ферма хьайбаш леладераша нийслагIча пятилетка диълагIча шера. Цунна тешал ду гIулакхаша. Шера халкъбоахама планагIа хIара кхоабача Iаттагара 2400 килограмм яккха езаш хиннача 2734 килограмм шура яьккхар цар.

Дояркашта юкъе яьржа хиннача яхье котало И. Ясаевас яьккхар. ХIара кхоабача Iаттагара 3100 килограмм шура яьккхар цо. Цул дукха тIехьабисанзар дояркаш И. Юсупова, З. Лорсанова, кхыбараш.

Даьчох кхоачамбаь Iе дага бац ферма хьайбаш леладераш. КПСС Центральни Комитето партеги советски халкъаги даьча Кхайкарала жоп луш, нийслагIча пятилетка укх тIеххьарча шера план 2450 килограмм йолча хIара кхоабача Iаттагара 2550 килограмм шура яккха, пачхахьалкхенга шура йохкара пятилетка а хIаьта шера а планаш 7 ноябрь тIакхоачаш кхоачашъе. хIара бIаь Iатта тIехьа 97 Iасилг кхеде социалистически декхар тIайицад цар.

ЛаьрхIар кхоачашдара дика торонаш я ферме. Тешаме лард еллай хьайбаш Iангара дахара. Тоъамболаш да доакъар. йIайха я хьайбай помещенешка.

— Тха коллектива хьайбаш леладераша шоаш лаьрхIар кхоачашдергхиларах шеко яц са, — йоах ферма заведующе М. Эльхаджиева.

Х. МАГОМЕТОВ.

«СТАР-200» Я АРАЙОАГIАШ

Укх тIеххьарча 25 шера «Стар» яха марка тIалеттташ 330 эзар машин араяьннай город Староховицерча грузовой автомобилаш еча завода коанаIарех. Ян Марковске, предприяте ветеранех цхьанне, шийна дагадоагIар дувц: «ТIом чакхбаьннача хьалхарча деношка йохаяь чухийрцача завода пехий гувнашта кIалхара гIуллакха мегаргйола машиний оборудованеи оатхалаш лехар тха болхлоша. Цхьайола хIамаш корайир. Цхьан пеха цхьа дакъа юхаметта а отталаь, чоалхане йоаца юртбоахама техника арахеца долалелар тхо. Шорттига гIа боахаш советски лоттагIий новкъосталца юхаметтаоттайир автомашиний производство. 1949 шера 250 грузовик хьайир оаха. шу даьннача гIолла — 840, хIаьта диъ шу даьнначул тIехьагIа. — итт эзарлагIа автомобиль 1957 шера Польша наькъашка гIолла лийнна хIара яхлагIа йола грузовик радиатора тIа Староховицки завода эмблема латташ яр».

Предприяте таханарча денах, цун толамех дийцар сона технически дешашта директора заместитель волча Ежи Барановске: «Массе метте бIаргаго йиш я тха «Стараш». 1972 шера лакхача лоамарча польски клуба членаш тIа я багIаш кхыметтел форда боарамал 4726 метр лакхе Андашка гIолла уагIъяхар «Стар-29» Соахка бе-беча гайпареи бе-беча гIулакхашта лаьрхIаи 25200 грузовик арахийцай оаха. Уж дай-мехка шера хьаьча грузовой автомобилех ахаш я. Укх гаргагIарча ханара тха планаш — предприяте низ шера 35 эзар грузовик арахецаргйолаш дIакхоачабари 1975 шерре а «Стар-200 яха керда модель хьаяри.

Мачей ЗДЗЕНИЦКИ,
(«Польски обозрени»—АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Американски калейдоскоп

«МЕТРОПОЛИТЭН ОПЕРЕРА» «БОРИС ГОДУНОВ»

«Борис Годунов» яхача Мусоргски опера кердача постановка премьера хилар «Метрополитэн опера» яхача нью-йоркски театре. Бориса парти локхаш вар укх тIеххьарча шерашка дунен тайп-тайпарча мехкашка из локхаш хинна фински бас Мартти Талвела, «Нью-Йорк таймс» яхача газета музыкальни критика Гарольд Шонберга яздаьд:

«Борис Годунова» хIанзарча постановкана эггара дикагIа йиш локхараш вIашагIтехаб «Метрополитэно». Дукха хIамаш дар доккхал де йиш йолаш. Кхыметтел шоллагIча даьккъера ролаш ловзаераш а боккъонца хьюжаш вIашагIтеха бар. Нью-Йоркерча операна чIоагIа белгалдаьнна ди дар из...».

Кхы а чIоагIагIа доккхал деш яр «Нью-Йорк поста» тIа Харриет Джонсона яздъаь рецензи: «Борис Годунов» яха Мусоргске опера, — яхаш яздора цо. — эрсий музыкальни школа башха дика образец хинна ца Iеш. дунен тIарча эггара йоккхагIйолча оперех цаI а я, цудухьа 12 шу даьнначул тIехьагIа юха а сцена тIа яьннай из шоашта ниййса кхы цхьаькхаш йоацача произведеней мара боацача тамашийнача низаца».

Илли оалаш мел бараша эрсий меттала оалар из.

АМЕРИКАНЦАШТА ХОЗА ХЕТ МОСКВЕ

МоллагIдар санна доле нью-йоркски сценка: мах а бенна белггаларча моттигашка мара горола юкъе йита йиш йоаца автомобилаш дIаувттаеча моттига кассера очередь. ХIаьта машин дIаоттаяйтарах боаккха мах, дагадоххарагIа аьлча, Iаьльмате беза ба. Сона хьалхашка очередагIа латтача къонахчо цIаьхха кассира дIатIа а вийрза дувц шийгара мах сов дукха боаккх, е геттара сагота ва со, цудухьа сихагIа шийгIулакх дудалар яхаш дехар дещ а ца дувцаш. хIанзза Москвера ше кхачарахи цига геттара дика, цкъаза американски газеташа яздечоа вIалла тара а йоацаш, хиларах...

Из къамаьл теркал а даь хаттараш де волалу со. Цар мукъагIа, бизнесменей цун сесагов, эрсий Iанга хьажар духьа хьак ийца хинна6. Цхьа хатар эккхаргдий-хьогI аьнна хеташ юххьанца кIезиг-дукха кхераш хиннаб ераш.

Ше кхийралга дагадехача хIанз вел бизнесмен.

— Тхоай безам мел болча хулар тхо. Гостиница боккъал чIоагIа тоам болаш яр. номер йоккха яцар, цхьабакъда, цIеной паргIатей яр. Цхьан кIирагIа корадир бIаргчача шера дувцал хIамаш.

Се Советски Союзера волга сайца къамаьл даьчунга кхы дIа ца оалаш висар со. Цун кхеттера бахьан дар шийга юха йист хила аргIа по сога хьа ца кхаьийтар. Сов гIадвахарах дийца вала магацар цунна:

— ХIанз сай берригача доттагIашта могаду аз: гIой, хьаже дувла. Хьай бIаргашта хьона бIарга ца яйча, дувцарах ховргдац Москва мел хоза я. Шена улицаш, хIаьта, дагадоххарагIа аьлча, цига яц машинаш дIаувттаю е даькъазъяьнна моттигаш... Цудухьа геттара дика хет сона, вай мехкашта юкъера гIулакхаш тоалуш доагIаш...

НИК МОРРОУ «ЙОАКХОНАШ»

Ковча газ эдаш - йохкаш хиларах вIаьхий хинна миллионер Ник Морроу хала ханаш кодаеш ва, кхыбола ший даймехкахой а санна. Вешта, кодадераш бе-бе да цар.

Морроу саготдаьл, масала, шовзткъе итт эзар доллар гаргга мах болаш йолча 225 пхьегIах латтача ингале сервизо. Сервиз беза мах бенна хиларах къуша яхьар кхераш сейфа чу лоаттас еза из, хIаьта сейф —банке. Из гIулакх, оаш харц дергдац, дукха мах болаши хьовзам болаши да: массаза а чIоагIа хала дIа-юха кхахьа езаш хул из гонахьа ха долаши 225 пхьегIа йохар кхерам болаши. ХIаьта Морроу шу оттадара чIоагIа тIера ва.

Округе дIахезай цун йоакхонаш. Моттигерча цхьан газетага письмо дайтад из дешано, «ЧIоагIа хоза сакъердам ба, цхьадола бераш ара дIакхийсача нувхий яьшкашкара шоашта яа хIама лехаш лелача хана шоай банкерча сейфе доададе дезача оаркхилгех бегаштe санна 48 эзар доллар Iотувсаш нах хилар»

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.

Нью-Йорк.

США. Бостоне кхоалагIа бутт ба ца соцаш расови бунташ хьувш латта. Школашта тIабахкараша кхоачашбе тагац кIайи негритянски берашка цхьана дешийта аьнна бaь соцам.

Сурта тIа: оакхарий хьисапе корзагIа баьнна расисташ совцабе гIерт полици.

АП—ТАСС сурт.

МАЬНГЕНА КIАЛА ОТТАЯЬ МИКРОФОН

Политически обозревателa заметкаш

Лоалахочоа дерге а ваха мара кердача шера тост ала йиш йоацаш дера 1975 шу цхьаболча американски дезалашка. Американцашта юкъе кIезига бар цIей дездеча хьисапе кийчдаьча истола хьалхашка гуш воаца а ца вехаш вена а вола США Центральни разведывательни Управленера хьаьша вагIац аьнна тешаш бараш.

«Нью-Йорк таймсо» из ишта ниййсдала тарлуш хиларах массанел хьалхагIа дIахайтар газет дешарашка. ГIулакх дика довзаш болча нахагара аргIаннара сенсаци яккха карагIдаьлар газетана: массехк шу да доазол дехьара разведывательни даннеш гулъярца цхьана ЦРУ-с мехка чу шпионаж лелаю. США, классически буржуазни демократи йолча цу мехка, тIема духьаларча боламa активисташта, расови дискриминацена духьала бараштa, «Iаьржа пантераш» яхаш санна йолча аьрдехьарча организацей членашта, эггара хьалха, коммунисташта тIехьа массови тIахьожам лоаттабеш ба.

Нагахьа санна, американца уйлаш официальни кепа тIера йоале, пепашта хIама еттен маьнгена кIала хьежеи ше везилга ха мара дезац цунна: ЦРУ микрофонаш цхьаннахьа гаьна йоацаш я. Цу управленерча сейфашкара итт эзар досье — кхыча тайпара уйла еча американций тотальни переписа юхьиг мара яц.

цIогIа техар хьалха ЦРУ директор хиннача Ричарда Хелмса. Лыжаш хохкаш ше хиннача, Европа Iан курорташкара цхьан курортера дайтача депеша тIа Хелмсо харцдир экскараволчо аьннар. Законах доаца цхьаккха гIулакхаш, американцашта тIехьа хьежаш хIаьта а, леладаьдац ЦРУ-с, аьнна телеграмма елар цо.

Кхыча дешашца аьлча, лыжай яраш мара, кхы цхьаккха лераш йисаяц «кIоаргача лай» тIа. Цу хила тарлуш долчох теша тиганзар дукхача американски конгрессменашa, цхьабакъда дукха ха ялале Чилен Португален кулг хьалаьцар ЦРУ. Из бахьан тайп-тайпарча комиссей председателаша Хелмсагара допрос эцарга кхаччалца тохкам бен лаьрххIа вола кортамукъален прокурор хьожаеи решени йир январь бетта.

Цу детальцаца, юкъара хьашташ кхохкадечa санна, Вашингтоне ийкха керда политически дов тара лест воча оагIорахьа цIи хезача «уотергейта». Мадарра аьлча, сюжет дукхача хIамаш тара лест: хIара американски гражданина конституце еннай аьнна хеташ йола кортамукъале къайлагIа дIаяккхара США полицейско-разведывательни аппаратах пайда эцар. Шоашта ловчча тайпара политически хьаштaш эргадаккха йиш йолча пластилинах даь цIалг хулаш йоагIа юха а буржуазни демократе здани.

Доазол дехьа а доацаш цIагIа ЦРУ говзал гучаяларца дувзадеина йоах цо из.

ХIаьта американца керта чу хьахулаш йолча уйлашта тIехьа лаьрххIа йолча службаша лоаттабеча электронни кхыболчея, тIахьожама факташка диллача, Капитолийски гув тIа кIезига ба цунца хьашт дола нах. Юххера а, антиамерикански гIулакхаш леладераш гучабахара йолча комиссех «гIарбашашта чарахьал дара» чурча кхерамзленна йола комисси алар дукхачарна хьалха санна шиш болаш а теркам тIаозаш а да.

Тохкамаш дара йолча Федеральни бюро шиi архивашка 158 миллион дактилоскопически карташ Iоаде кхийнад, белгалде деза царех 21 миллион дар уголовникашта дIадоладаь хилар. Юхедисараш — цIаккха гера бе доалладаь ца хиннача цIелгий лераш хилар. Уж ба коммунисташ, прогрессивни организацей членаш, кортамукъа хIама хьадара из система тIехьхиларах тешам байна бола американцаш. Вайна гучча бесса, Капитолена, ха а ховш, цунца цхьана ханна конституционни кортамукъаленах пайда эцара бокъо дIайоаккх царгара.

Цудухьа кхетадеш да США оборона министр хиннача К. Клиффорда яхар. Цунна хетачох, ЦРУ операцешта пайда а боалаш тохкам бе низ дIакхоачаргбац конгресса. Наха гучча метте американски разведка бIеха барзкъаш диттара эггара хьалха раьза хургбац, наьха граждански бокъонаш телха ца яйта гIерт тхо яхаш, бахьанаш а доахаш, кхыча мехкий чурча гIулакхашта юкъелелхара специализаци еш бола законодателаш. Хьалха ФБР, хIанз ЦРУ новкъосталца США кхыча тайпара уйла яраш боарам боашаш хIалакбаро цу политически доаттама бIеха уйлаш гучайоах.

Юхедисачунна, хIанз Центральни разведывательни управленегара хьагучаяьнна керда хобби, — американски «демократе» къаьнагIа йолча профессех цаI мара яц.

Владимир СИМОНОВ.
(АПН).

ЛАЙ ТIАРА ЛЕРАШ

Цунах хоам баь рождественски фаьлг хьакхолланзар «Нью-Йорк таймсо». Ше гучавоаккхаш йола статьяш ара маьллинге а отставке вахар ЦРУ контрразведка шеф Джеймс Энглтон. Алхха цун ведомстве, «КIоаргача лай отдел» яхащ поэтически вывеска а йолаш, болх беш яр чурча шпионажа служба. Ший Iаьржа гIулакхаш дуташ, ЮПИ агентства корреспондентаца диъ сахьата къамаьл деш цо дарий дир «укхаза» (прессас бакъдерашка, — В. С.) цхьадола бакъдараш хилар».

Цунца, хьагучох, ший полномочеш-сов лакхийр Энглтона. Из цо хьаоаллаше а гIожа

КЪАЬНА ПРОФЕССИ

Американски законодателаш эгIазбахар фуд аьлча, из да ЦРУ-с ший керттера функцеш хувцар: доазол дехьара къайленаш гучайоахаш хиннар цIен гIулакхашта тIехьахьежар хилар. Масала аьлча, разведка дешаех йолча викалий палата лаьрххIа йолча подкомиссе председатель Люсьен Недзи американцашта тIехьахьежилга законах дац аьнна лархIа раьза ва, цхьабакъда из а управлене устав толхадаь моттиг хилар бахьан мара дац. «ВIалла ца хеза хIама ма дий из!»— йоах из хьаллоацаш конгрессмена Бенджамин Розентала.

ГIайгIане итогаши кхераме перспективаши

Халахетанзар норвежцашта 1974 шерaца шоаш къасташ. Инфляце — хIанзарча малхбузен обществa эггара чIоагIагIа долча лазаро — йохаеш латт Норвеге экономика, къахьегамхой хьал-торо воча йоаккх.

Инфляце шийца дахьаш долча массехк воча хIаманна белтала дар Норвегена дIадаха шу. Царех керттердар — маьхаш тIадеттадалар. 60-ча шерашка кхачан товарашта цхьан шера юкъера лаьрхIача 4,5 процент маьхаш тIадетталора Норвеге, 1970—1973 шерашка 6,8 процентага дIаккхоачаш лакхделар уж, хIаьта духхьал 1974 шера, кепатеха арадаьннача статистически даннешка хьежа,— 10 совгIа процент лакхделар уж, «Таймс» яхача английски газето беча хоамах, цун корреспондент 14 малхбузеневропейски паччахьалкхений столицашка маьхаш тIадеттадалара тохкам беш хиннав. Осло, Женевагара дIанийккхача, эггара дезагIа маьхаш дола город я.

Инфляце норвежски крона мах байбаьб, геттара кIезигбаьб хIама эцара бола пун низ. 1963 шераца нийсдича 50 процент кхаччалца кIезигбеннаб из. Цу тIа хIара шера кхы а кIезиглуш латт. Ялх шера — 1968 шера денз 1973 шерага кхаччалца — 6,4 процентага кхаьчар из, хIаьта 1974 шера 8,1 процентага.

ХIаьта фуд 1975 шеро норвежцашта дахьаргдар? Цхьаккха тешам луш бацар керда шу хьатIакхачале кепатеха арабаьнна хоам, 1-гIча январе денз маьхаш тIатехача кхачар продуктай цIераш яр уж· Iаьржача спискана юкъедахар эггара дукхагIа мел эшар: дулх, даьтташ, шурий продукташ, шекар, крупаш, ишта дIахо. 1974 шерага хьежача кхыча хIамашта а маьхаш тIатохарга дог даха деза. Мадарра аьлча, алхха хеташ долчул совгIа да из: 1975 шера Норвегера вахара маьхаш дIахо алсамдувлаш хургхилар бакъду экономисташа.

В. СТРЕЛЬЦОВ,
АПН соб. корр.

ДУКХАГIБОЛА ЯПОНЦАШ РАЬЗА БАЦ

МалагIаш я тахан Японена хьалхашка латта керттера проблемаш? Из я — инфляци, маьхаш тIадеттадалар, вахара хьалаш воча далар, кхыйола экономически халонаш. Цун тешал ду, хоадам боллаш аьлча, дукха ха йоацщаш чакхъяьннача парламента шинна а палатай пленарни заседанешка дувцаш хинначо. Цхьабакъда, из факт бакъъяь цар тIаийча яле а, йоах моттигерча кепайоазоно, Iаьдала керте латтараша хоадам боллаш хIама де лерхIац уж халонаш дIаяхара. «Асахи» яхача газето белгалдечох, кердача премьер - министрои цун кабинета членашен дергда аьнна дош деннар — март бетта, финансови шу чкахдоалача хана лоадам боацщаш маьхаш тIадеттадалар юхасоцадар.

ДIахо мишта дегIаухаргья японска экономика, хIаьта аррелен майн бетташка маьхех фу хургда? — хетт «Иомиури» яхача газето. Тахан общественность чIоагIа сагота йолча, дукхача керттерча проблемаех правительства планашка хоадам боллаш де лаьрхIа хIама белгалдаь ца хиларо, белгалду кепайоазоно, уж кхоачашъе из кийча ца хилар бакъду. Хоадам боацаш долча дергда яхараша, белгалду «Нихон кэйдзай» газето, дукххача хIамаех шек вувлийт. Масала, инфляци дIаяккха могаргдий правительствана? Цхьабакъда, ишта ховш дац хIанз къаьстта чIоагIа хало ловш бараштa — боккхийча наха, дукха бераш долча дезалашта, зIамигачен юкъерчен предприятеш из фу новкъостал де лаьрхIа я а. Парламенте даьча хаттараштa правительствос деннача жопашка, йоах «Майнити» газето, лоадам боллаш кердадар хазанзар тхойа.

«ДукхагIбола японцаш раьза бац политикана», — йоах мехкарча политически хьала хьакъехья хаттараш дича бахача наха тийннача жопашта хетаь газето кепатехача комментаре тIа Хаттараш даьраштa юкъе 81 процент бараша къоабалбац таханарча правительства болх. Кабинетеи, парламентеи, доале латтача либерально - демократически партеи (ЛДП) политикана критика ераштa юкъе керттерча даькъе 50 шу ха йола нах бар, вешта аьлча сакхетам а хьаькъал а гIа метта эттараш. Кхыметтел ЛДП хьаллоацараштa юкъе бола 65 процент фермераш, йоккха йоагIа фирмаши тикаши кара яраш шоаш раьза ца хилар гуччахьа хьаьлар.

А. МАЧЕХИН,
АПН соб. корр.

Токио.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 30 шу ДИЗАРГА

ТIЕМ ТIА ЛАЬТТАБ МЕХКАРИЙ-СНАЙПЕРАШ

1942 шера декабре ВЛКСМ ЦК инициативагIа Подмосковье вIашагIъеллаяр кхалнаьха Центральни снайперски школа. Комсомола тIахьехамах цига дешаш бар 17—20 шу даьнна мехкарий. ТIехьагIа Сийлахь - боккхача Даьхен тIема тайп-тайпарча фронташка тIом беш хилар уж.

Снайперски школа чакхъяьккхача ши эзар йоIаца яр Лобковская Нинеи Васина Серафимеи.

Гварди лейтенант Н. Лобновская кхалнаьха снайперий рота командир яр, Калинински фронте, Прибалтике тIом баьб, Варшава мукъайоаккхаш, Берлин йоаккхаш хиннай. Цо шевийнав 89 гитлеровец.

Рота дика командир хиларах а майрал гойташ тIом барах а Н. А. Лобковскаяна правительствос Шеча Байракха орден, Сийлен орден, Даьхен тIема шинна а степенах йола ши орден, медалаш еннай.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шерашка Нина Алексеевнас Московски паччахьалкхен университета исторически факультет яьккхай. Дукххача шерашка В. И. Ленина Центральни музее лекторалла болх беш хиннай.

КхоалагIча степена Сийлен орденеи дукххача медалийн кавалера йоккхагIа йолча сержанта Васина Серафимас 3-ча Белорусски фронте тIом баьб, Смоленске денз Прибалтике кхаччалца тIом беш яхай. Цига цкъа тIом беш хала човнаш хилар цунна.

ХIанз Серафима Григорьевна «Интурист» дирекце экономисталла болх беш я.

ТIема ханарча доттагIаша боккха общественно - политически болх бу, тIом лаьтта денош дагалувцаш кагирхошца къамаьлаш ду, сийлахь - боккхача Даьхен тIема ветераний Совета активисташ ба.

СУРТА ТIА: С. Васиная (аьрдехьа) Н. Лобковская тIема ханарча сурташка хьежаш боахк.

Н. АКИМОВЕИ
В. ЯНКОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

ШИЙ НИКЪ КОРАБАЬБ ТЕАТРА

РЕЦЕНЗИ

Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай театре Вильям Шекспира «Ричард III» яха трагеди оттаяр (режиссер М. Солцаев, художник А. Шкуренко) бокххача лоархIаме дар театра дIадахача шерарча берригача балха. Майра а чоалхане а гIулакх дар из оттаелга. Из чоалхане хилар латтар трагеде керттера турпал «Ричард III» гойтарца.

Шекспира яздечох Ричард III — астагIа а букъ тIабаьнна а ва. Iаламо къиза ийрчаваьккха ва из тIахьежача, цхьабакъда из Iалальмате говза ва. Ричарда шийна хьалхашка деккхар оттаду фуннагIа-моллагIа даь а Iаьдал шиiй бе долла, цунна шиiй моттиг чIоагIъе, Англе эггара керттера ше лархIийта.

Цу наькъа тIа дукха духьаленаш отт цунна. Дагалаьцар кхоачашдара наькъ тIара дIабаха безаш бар цхьа вош — Англе паччахьа Эдуард IV, цхьаькха воша — Георг Кларенс, паччахьа ши воI — принц Уэльски Эдуарди герцог Йоркски Ричарди.

Цхьаккха хIамах хьаж ца йоагIаш шиiй бIеха гIулакхаш чакхдоах Ричарда III. Эггара хьалха цун вIаштIехьдоал паччахьага Кларенс вийта. ТIаккха кхы а чIоагIлу ше дагалаьцар чакхдаргхиларах бола цун тешам. Алхха цунна дашха деза ше вийнача вешиi сесагаца лели Аннайца цо ишта хьакхашта къамаьл дар. Цу сцена тIа астагIа а букъ тIабаьнна а волча Ричарда говзача къамаьлаца ше везеволийт Аннайна, цун да а мар а вийнача шийга маьре я раьза хулийт цо Анна, маьра дакъа тIа этта латташ йоллашехьа а. Из сцена чIоагIа тамашийна а кхетае хала а я. Цхьабакъда из боккхача лоархIаме я Ричарда сурт-сибат дашхара, хIана аьлча, укхаза йиза хьагучайоал Ричарда оамалаш.

Из сурт вахаре долчча бесса да аьнна хьожараша тIаэцара Ричарда III роль ловзаер чIоагIа низ болаш, бозбуанча санна саг хила веза, хIаьта Аннай роль ловзаер оамала чIоагIа йоацаш, бозбуанчана атта дIакарайодаш саг хила еза. Ишта ба а ба английски режиссера Лоуренс Оливье «Ричард-III» яха фильм доаккхаш дайза артисташ.

Лоуренса Ричард III астагIа а ва, букъ тIабаьнна а ва, цхьабакъда шиiй низаца, хьаькъалца шиiй чолаккхалах а дика оагIув е вIаштIехьдоал цун. Режиссера М. Солцаева кхыча тайпара къоастаду из гIулакх.

Ричард III вахаре шиiй моттиг чIоагIъе гIертилга В. Шекспирен Лоуренс Оливьен санна психологически а ца доашхаш, философски доашх Х. Нурадилова цIерагIча театре трагеди оттаяьраша. Ше чолакхе хилар бахьан долаш Ричард III наха эгIазне хилар дIадоал. Цудухьа нурадиловций Ричард астагIа вац. Укхаза из вац Iаламо ше чолакхе вар низацеи хьаькъалцеи юхаметтаоттаде гIерташ, из ва ше хьаькъала кхыбарел тIех хиларах тийша вола саг Цо лархIац нах, царел массанел а ше тIех хет хьаькъала, кхычарна дола законаш шийна лархIац. Цунна дага латтар — миччча бесса а вахаре чIоагIлулга да.

Лоацца аьлча, режиссера М. Солцаева Ричарда III сурт-сибат доашхилга философе планага доаккх, вешта Возрождене ханарча меттала аьлча, режиссера кердача спектакле чакхйоаккх Ричард III гонахьарча массарел а хьаькъала тIех хилара, из ше вахаре чIоагIвалара моллагIа зулам де карагIдоалаш хилара уйла.

Возрождене (Ренессанса) зама искусство дегIаена зама хинна ца Iеш, дохьажен шалтаи зама а хиннай. Тийшача балхах нах боабелга хIара дийнахьара гIулакх хиннад цу хана.

БIаьшеренашка чIоагIдена лаьтта дына законаш дохадарца цхьана, наха йохаяьй традицех хьайоагIаш хинна дикагIйола моральни оамалаш. Керда дика моральни оамалаш вIаштIехьъяланза яр. Цудухьа шерра яьржаяр хищнически мораль. Вахаре керттера лоархIар — бе Iаьдал хилари вIаьхий хилари. Цунга дIакхачара цхьаккха а зулам, тийша болх, кхы харцахьардар де эхь хеташ хиннабац цу хана нах. Шийна карагIдоалар, низ дIакхоачар деш хиннад, е из эхь лоархIаш а хиннадац.

Цудухьа дукха я Ренессанса историена, Iаьдали рузкъеи бахьан цхьанна хIамах эхь ца хеташ, моллагIа зуламаш, тийша балхаш деш хиннача Борджиай, Ченче, Медиче, кхыбарий цIераш.

С. Цицкиева ше Ричард III роль ловзаеш дукхагIа Возрождене заман сага из оагIув гойт. Ричард — Цицкиев хьанаре, тIах аьнна, хьаькъал долаш, чIоагIа ва. Цхьаннена тIехьа шоллагIвар волаш тийшача балхах нах а боабеш, шийна дага латтар кхоачашлу цо. Цхьабакъда шиiй са довзац цунна. Цун сина да магац доккхийча, бIехача зуламий дозал, низ каглу цун. Цудухьа да из ше лерхIача лакхаленашка дIакхачалехьа.

Ричарда III сурт-сибат философски дашхара чулоацам вайна гу адамлен моральни бокъонаш телха а еш вахаре саг чIоагIвала гIертарца. Из харц никъ а цунца дийза вахар а дикаца чакхдалац, из никъ хьайица саг гайна-ганза ше хIалакьхул.

Из философски уйла къаьгга гучайоал Давлетмирзаева Ричарда III роль ловзаеча хана. Актер сихлац, кIоаргга уйла ю цо. Хьожащ бараш нравственни дош къоастадара тIахьехаш санна, цо гучайоах керттерча турпала къайлагIара уйлаш. Цунца цо оттаду «МегаргдиIй шийна дагалаттар зуламашца вахаре чIоагIде?» яха хаттар. Ричарда III—Давлетмирзаева Iо а хайя шешийца уйла ю. Массанена бувце а, цо шийна бувцац оапаш. Цига цо хьожараштa довайт шийна дага латтар а цун бахьан а. Цо кIезиг - дукха кIаьдъеш (тоаеш) санна хеталу, цхьаккха хIамах хьаж ца йоагIача Ричарда III оамал. Хьожараш юххьанца турпал тIаэца ловш хиннабеце, хIанз уж, кийча ба из тIаэца, нагахьа санна ше даь зуламаш бахьан из велча.

Ричард III бехке ва шийна дага латтар кхоачашдеш нах боабара. ГIалат дале а, ше кхоачашде лерхIачох тешаш, из чакхдаккха гIерташ ла Ричард III. Цудухьа цунна гештдар лов хьажархошта, хIана аьлча, царна хов, цо уж нах футтаройна, духхьал уж боабар духьа ца боабаьлга, цу хана алхха цаI мара — тийша болх лелабар мара —дага латтар вахаре чакхдаккха кхы торо ца хиннилга. Иштта кхетаю Х. Нурадилова цIерагIча театро оттаяь В. Шекспира трагеди цунга хьежачаь.

Даьча зуламашта болча бехкама юхьиг я трагеде керттерча турпало ше цхьаь хилар кхетадар. Из гайна - ганза цкъа а зуламхочунга кхогчаш да. Зулам чакхдьннад, дагалаьттар кхоачашхиннад, тIаккха юха а наха юкъе ше хилар, цар безам шийца хилар лов сага. Цхьабакъда цунна карагIдаьннача бIехача зуламаша дIахоададу нахацара цун деррига бувзамаш, из наха юкъеваьлча хьагучадаргда цун зуламаш. Цудухьа хилац зуламхочунца наьха безам. Гайна-ганза зуламхочо из кхетаду, тIаккха ше цхьаь висалга хов цунна. Иштта дIаболалу бекхам.

Эггара тIехьарча сцена тIа ше боабаьча наьха кхераме IиндаргIаш Ричарда духьалдахкар, цун сина кIоаргаленашкара дайна дIадаьнна эхь цар хьадехар, эггара тIехьа а турпалени низен лираца из валар — уж оагIонаш я Ричарда кIезиг - дукха хьожараш раьза беш йола оагIонаш. Хьожараш трагически турпала раьза хул из алхха зуламхо хинна ца Iеш, из гIалатваьнна, гIалат уйла вахаре чакхъяккха гIерта саг хилар бахьан долаш. Харц-уйла йохар — цу уйланца ваха гIерта саг вохар да. Цу тайпара трагеде къовсам философски башхаро меттаоттаду Ричард III Х. Нурадилова театро гойташ астагIа а букъ тIабаьнна а ца хилар, вешта аьлча Шекспира трагеде турпал гойтилга, хIанззалца хиннача тайпара доацаш, кхыча тайпара доашхилга.

Спектакль говза сценически кийчъяь хиларах а актераш дика ловзарах а хьалха хиннача рецензешка дийнад. Цудухьа лоацца ала лов сона, цкъа-дале «Ричард III» спектакль оттаяр театра а цун режиссера М. Солцаева а боккха кхоллама толам хиларахи, шозлагIа - дале, театро оттаьча спектаклашта юкъе толашагIчарех цаI из хиларахи. Дунен лоархIам болча драматурга В. Шекспира кхоллам хьожараштa дIабовзийта шиiй никъ корабаьб театра.

Р. ЭСЕНБАЕВА,
Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета йоккхагIйола хьехархо.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 январь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Оаш даьча дехарах, бераш. 10.15 — Босбола телевидени. «Кешкех а цун доттагIех а дола дувцараш» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 2-гIа сери. 11.30 — Кердача шера интервью. Музыкальни программа. 14.35 — — Передачай программа. 14.40 — Босбола телевидени. Документальни фильмай программа. 15.25 — Эрсий мотт. 16.10 — Босбола телевидени. Концерт. 16.40 — Шахматни школа. Разряднкий класс. 17.10 — Кубански юртбоахама института студенташ Социалистически Къахьегама Турпалца Первицкеца вIашагIкхетар. 17.40 — Босбола телевидени. «Изумрудни городера Тамашийна саг» яхача телевизионни мультфильма премьера. 8-гIа сери. 18.00 — Телевизорашка хьожараша хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду. 18.30 — Миллионий Ленински университет. Национализм — прогресса мостагIа. 19.00 — Босбола телевидени. «Бориса Мокроусова илли» яхача телевизионно-музыкальни фильма премьера. 19.25 — «Бизнеса дунен тIа». «Дональда Кроухорста кIайле». Передача дIахьу политически обозревателa Дунаева. 19.55 — Босбола телевидени. «Пуччини» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 4-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Ког-соаловаш фигурни хаххара йола СССР чемпионат. Киевера передача. 22.45 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.10 — Дешархой таьнках дола концерт. 17.40 — «Дото зурма илли» яха телевизионни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Пхьабуаргаши уж дапхари. 18.30 — Документальни фильм. 18.40 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.00 — Фильм. 19.05 — 3-ча гIишлошъеча монтажни управлене штукатурий бригадир Пирогова. 19.15 — Киножурнал. 19.25 — «Цхьан дезале» Маькха комбината коллектив (гIалгIай меттала). 19.45 — Шоана, бераш.

10 январь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 10.15 — «Кешкех а цун доттагIех а дола дувцараш» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 3-гIа сери. 11.35 — Босбола телевидени. Дай-мехка иллеш. 14.40 — Передачай программ. 14.45 — Босбола телевидени. «Удоканма цIаста ловзараш» яха Iилман-популярни фильм. 11.55 — Босбола телевидени. Литературни произведенеш экрана тIа яхар вай «Ханара турпал» «Бэла» яха художественни фильм. 16.40 — Босбола телевидени. «Елка цIей». Съездий Кремлевски Дворецера передача. 17.40 — Босбола телевидени. «Изумрудни городера Тамашийна саг» яхача телевизионни мультфильма премьера. 9-гIа сери. 18.00 — Книжкай тархе тIа. Юртбоахама хьалхалаттараша дувц. 18.10 — 1975-гIа шера декхараш. Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Совета Председателa заместителa Кожуховске къамаьл. 18.25 — Босбола телевидени. Социализма дуне. 18.55 — Босбола телевидени. Халкъа творчества яха обзорени. 19.40 — Босбола телевидени. «Пуччини» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 5-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Ког-соаловаш фигурни хаххарах йола СССР чемпионат. Киевера передача. 22.15 — Босбола телевидени. «Безама ашараш» яхача телевизионни музыкальни фильма премьера. 23.30 — Босбола телевидени. Спортлото тираж. 23.40 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.00 — Цар пятилетка кхоачалъяьй. Грозненски Автотранспортни предприяте шофер Канаев (нохчий меттала). 17.10 — Музыкальни пауза. 17.10 — «Комсорг». 17.25 — Фильм. 17.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 17.55 — Хоамаш, реклама. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильм. 18.25 — Документальни фильм. 18.35 — «Уиахцlено». (гIалгIай меттала). 19.05 — Киножурнал. 19.15 — «Литературни вIашагIкхетар» (нохчий меттала). 19.45 — Шоана, бераш.

РАДИО

9 январь

6.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Концерт. 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Слод хиннай, кхоачаш даьр фуд яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гIалгIай меттала). 16.50 — «Социалистически яхьа хьалха». яха корреспонденци. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала).

10 январь

6.30 — Экономически знаней школа. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Вайна дукха еза Даьхе» яхача иллей концерт. 16.00 — Дына догмашта моттиг яц. Урус-Мартановски райисполкома председателa Налаева къамаьл (нохчий меттала). 16.15 — ДоттагIий оазаш. 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан дийнахьа хувцалуш морхаш йолаш, йоачан а йоацаш. Малхбузехьара секунде 3—7 метр хьеккаш мух а болаш хилеи, фегара температура республике гIолла 5—10 градуси Грозне 6—8 градуси йIовхал а йолаш хилен тарлу.

Кхоана кIезиг - дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, лоадама мух а боацаш, фегара температура бийсанна 3 градус шелалгара 2 градус йIовхалга кхоачаши, дийнахьа 6—11 градус йIовхал йолаши хила тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж), Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокх амерча секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры— 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-80-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющe проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 00094.